

Міністерство освіти і науки України  
Національний університет «Києво-Могилянська академія»  
Факультет соціальних наук та соціальних технологій  
Кафедра соціології

## **Кваліфікаційна робота**

освітній ступінь — бакалавр

**на тему: «КРОС-КУЛЬТУРНІ ВІДМІННОСТІ ДОВІРИ ДО НАТО»**

Виконав студент 4-го року навчання

Спеціальності 054 Соціологія

Калініченко Артемій Анатолійович

Наукова керівниця: Малиш Л.О.

д. соц. н.,

доцентка кафедри соціології НаУКМА

Рецензентка: Бондар В.С.

к. соц. н.,

доцентка кафедри соціології НаУКМА

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою \_\_\_\_\_

Секретар/ка ЕК: \_\_\_\_\_

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2025 р.

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ДОВІРИ ДО НАТО .....	7
1.1. Зміст поняття довіри в соціології.....	7
1.2. Соціологічне визначення поняття політичної довіри .....	13
1.3. Основні здобутки емпіричних досліджень політичної довіри та довіри до міжнародних організацій. ....	17
РОЗДІЛ 2. ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ ДОВІРИ ДО НАТО .....	24
2.1. Методологія вимірювання довіри до НАТО .....	24
2.2. Довіра до НАТО у населення різних країн .....	30
2.3. Чинники довіри до НАТО у населення різних країн.....	35
ВИСНОВКИ .....	50
Список використаних джерел:.....	52
Додаток А .....	58
Додаток Б.....	61
Додаток В.....	64
Додаток Г .....	66
Додаток Д .....	69
Додаток Е.....	71
Додаток Ж.....	74
Додаток З .....	76

Додаток И .....	79
-----------------	----

## ВСТУП

Початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну спричинив зростання кількості досліджень щодо довіри до НАТО та міжнародних організацій. Вони мали на меті розглянути те, як НАТО зреагувало на початок війни та з'ясувати якою є реакція громадян різних країн, і що на неї впливає. Проте це не єдина причина, через яку проводились дослідження довіри до цієї міжнародної організації. З моменту створення НАТО і по сьогодні, уряди деяких країн та окремі політики регулярно критикують структуру НАТО, нерівномірний розподіл внесків до організації та піднімають питання ефективності організації (Kiratli, 2022). Майкл Рюле та Нік Вільямс (Rühle & Williams) стверджують, що в деяких суспільствах ще з 1990-их років спостерігається опозиція до міжнародних організацій (1997). Ян Баласт (Ballast) наголошує на тому, що однією з причин цього є недостатня співпраця країн НАТО між собою та відсутність чітко визначеної спільної мети (2017).

Проте на функціонування цієї організації може впливати не тільки консенсус політичних еліт, але й громадська думка про неї. Ліза Марія Делмут і Йонас Таллберг (Dellmuth & Tallberg) стверджують, що соціальна легітимність міжнародних організацій, в тому числі й НАТО, ґрунтується на довірі громадян до них і сприяє їх ефективній роботі (2015). Результати дослідження, проведеного в 2022 році свідчать про те, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну неоднорідно вплинуло на довіру до НАТО в різних країнах. Наприклад, в Греції та Італії було зафіксовано зниження довіри. Водночас у Фінляндії та Швеції було виявлено збільшення довіри до НАТО (Wike, Fetterolf, Fagan, & Gubbala, 2022). Це призвело до того, що ці дві країни подали заявки на вступ до НАТО, внаслідок чого офіційно приєдналися до альянсу в 2023 та 2024 роках відповідно (NATO, 2024). Інше дослідження демонструє, що на довіру до цієї міжнародної організації впливають й інші глобальні події: фінансові та політичні кризи, війни та терористичні акти (Economidou & Kollias, 2023).

Крім того, в емпіричних дослідженнях було виявлено, що показники довіри до НАТО також пов'язані з освітою, політичними вподобаннями, загальним інтересом до політики, рівнем корупції, сприйняттям економічних очікувань всередині країни (Kiratli, 2022; Economou, et al. 2023). Однак не було знайдено досліджень щодо того чи існує зв'язок між довірою до НАТО та питаннями про переживання щодо потенційної війни, терористичних атак, готовності захищати свою країну в разі необхідності, а також питаннями щодо надання пріоритету безпеці чи свободі. Також не було знайдено досліджень про те чи наявні відмінності в довірі до НАТО між країнами залежно від їх тривалості перебування в організації.

Поза тим, Моніка Меруціо та Флоріна Калояну (Merutiu & Caloianu) встановили, що на довіру до НАТО також можуть впливати національні та культурні контексти конкретних країн. До того ж довіра до альянсу може змінюватися з часом під впливом внутрішньої та зовнішньої політики (2024). Таким чином, дослідження демонструють, що наявні відмінності у довірі до НАТО між країнами, які входять до складу організації. Попри це, не було знайдено комплексних досліджень щодо того, чи існують відмінності у довірі до НАТО між країнами, які є членами альянсу та тими країнами, які не входять до складу організації. Відмічене вказує на актуальність дослідження крос-культурних відмінностей довіри до НАТО.

**Об'єктом дослідження** є довіра населення різних країн до НАТО. Відповідно, **предметом дослідження** є крос-культурні відмінності цієї довіри.

**Метою** є з'ясувати крос-культурні відмінності довіри до НАТО.

**Основне дослідницьке питання:** якими є відмінності у довірі населення різних країн до НАТО?

**Допоміжні дослідницькі питання:**

1. Яким є зміст поняття довіри в соціології?
2. Як у соціології визначають поняття політичної довіри?
3. Якими є основні здобутки емпіричних досліджень політичної довіри та довіри до міжнародних організацій? Які їхні чинники виокремлювались науковцями?

4. Якою є методологія дослідження крос-культурних відмінностей довіри до НАТО?
5. Якою є довіра до НАТО в різних країнах? Чи наявні відмінності в довірі населення певної країни до НАТО залежно від членства та тривалості перебування країни в організації та, якщо вони є, то як проявляються?
6. Якими є переліки чинників довіри до НАТО у різних країнах і наскільки вони збігаються? Чи є відмінності між країнами у впливі окремих чинників довіри до НАТО?

**Завдання дослідження:**

1. Визначити зміст поняття довіри у сучасній соціології.
2. З'ясувати зміст понять політичної довіри та довіри до міжнародних організацій.
3. Встановити основні здобутки емпіричних досліджень довіри населення до НАТО.
4. Визначити рівень довіри населення до НАТО в різних країнах.
5. Виявити крос-культурні особливості наборів чинників довіри до НАТО.

Дослідження проведене в рамках позитивістського підходу, ґрунтується на аналізі кількісних даних. Для аналізу було використано масив сьомої хвилі Світового дослідження цінностей, який включав дані 61 країни (World Values Survey 2017-2022: Wave 7).

## РОЗДІЛ 1

### ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ДОВІРИ ДО НАТО

#### 1.1. Зміст поняття довіри в соціології

Існують різні підходи до визначення поняття довіри: зокрема, Девід Льюїс та Ендрю Вайгерт (Lewis & Weigert) розрізняють психологічне та соціологічне визначення довіри. Перше розглядає концепцію, як певний психологічний процес всередині індивіда. Натомість соціологічне інтерпретування наголошує на тому, що довіра є колективним атрибутом та стосується соціальних зв'язків між індивідами в рамках діад, соціальних груп чи колективів. Крім того, Д. Льюїс та Е. Вайгерт вважають, що довіра функціонує, як припущення, що гарантує соціальний порядок. Дослідники визначають її, як поєднання раціонального мислення і почуттів. Вони виділяють когнітивний, поведінковий й емоційний типи довіри та розрізняють її когнітивні, ситуаційні, поведінкові та емоційні прояви. Також більша однорідність групи, соціальні зміни та складніша й більша спільнота негативно пов'язані з довірою (1985).

Ін До Хванг (Hwang) у своїй роботі класифікує різні форми довіри. За радіусом довіри він виділяє конкретизовану довіру, яка стосується людей, з якими індивіди особисто знайомі та узагальнену довіру, яка стосується людей щодо яких індивіди не мають безпосередньої інформації (2017).

Володимир Паніотто та Наталія Харченко зазначають, що узагальнена довіра піддається впливу культурних норм. Відповідно до них, різні індивіди можуть довіряти іншим неоднаково (2012).

Матіас Баргстед разом з колегами (Bargsted, Ortiz, Cáceres, & Somma) розглядають соціальну (узагальнену) довіру. Вона відображає віру в те, що інші індивіди будуть довіряти у відповідь, а не проявляти ворожу поведінку (2023). Можна сказати, що соціальна довіра стосується схильності індивідів довіряти або

не довіряти іншим. Крім того, вона може змінюватися з часом та є унікальною для кожного індивіда (Dellmuth, et al. 2015).

Ніклас Луман (Luhmann) стверджує, що функціонування суспільства можливе завдяки довірі, оскільки єдиною альтернативою для неї є хаос (2000). Він розглядає довіру, як багатовимірну соціальну реальність, на яку впливає як індивід, так і соціальна система. Для Н. Лумана довіра є ставленням, яке передбачає ситуацію ризику і прийняття рішень, пов'язаних з ним. Вона передбачає незмінну випадковість, оскільки очікування, пов'язанні з довірою, не можуть бути повністю виправдані особистим досвідом (Luhmann, 2018). Крім того, сприйняття та оцінювання потенційних ризиків є суб'єктивним, різні люди можуть мати різні уявлення про ці поняття. Вони можуть залежати від середовища, обставин та інших чинників (Luhmann, 2000). Також Н. Луман зауважує, що питання довіри виникає при кожній соціальній взаємодії. Він розрізняє довіру до системи (інституційну) та довіру до конкретних індивідів (міжособистісну) та стверджує, що вони можуть впливати одна на одну. До того ж довіра може зміцнюватися з часом і накопиченням досвіду взаємодії. (Luhmann, 2018).

За об'єктом або джерелом довіри І. Д. Хванг також розрізняє міжособистісну та інституційну (системну) довіру. Перша стосується довіри до індивідів. Водночас інституційна відображає довіру до соціальної системи. Крім того, дослідник також виділяє політичну довіру. Вона стосується політичних об'єктів, а саме парламенту, політичних організацій, президента та окремих політиків. Відмінність цієї форми довіри полягає в тому, що більшість індивідів формують її опосередковано, в основному через соціальні медіа (Hwang, 2017).

Мортен Фредеріксен (Frederiksen) у своїй роботі виділяє три виміри диференціації міжособистісної довіри: вимір стосунків, вимір об'єктів та вимір ситуацій. Вимір стосунків описує те, що близькість стосунків між індивідами впливає на довіру. Вимір об'єктів полягає в тому, що індивіди в рамках одних конкретних відносин при різних обставинах можуть проявляти довіру в одних аспектах, але не довіряти в інших. Вимір ситуацій описує те, як в певних ситуаціях

довіра є більш важливою, ніж в інших. Крім того, усі ці три виміри проявляються при кожному випадку довіри (2012).

Один з основоположників концепції довіри Георг Зіммель (Simmel) розглядає її, як соціальну форму, яка неоднаково проявляється в різних видах соціальних відносин. Він також наголошує на тому, що диференціація довіри збільшується внаслідок ускладнення соціального середовища (Simmel, 1950, as cited in Frederiksen, 2012). Джим Коулман (Coleman) закладає своє визначення довіри на основі теорії раціонального вибору та розглядає довіру як переконання, яке своєю чергою є суб'єктивною оцінкою очікуваної корисності. Він стверджує, що група, всередині якої існує велика довіра здатна досягти більшого, ніж група з меншою або відсутньою довірою (1994).

Грехем Дітц (Dietz) визначає елементи джерела міжособистісної довіри. До таких відносяться вподобання, емоції, ставлення довірителя, уявна репутація, статус довіреної особи, соціальна ідентичність, влада, обмін та інші характеристики відносин обміну, а також соціальні, культурні та географічні обмеження (2011, as cited in Robbins, 2016).

Філіп Брюггер (Brugger, Nasenclever, & Kasten) разом з колегами розглядають поняття узагальненої довіри. На відміну від міжособистісної та інституційної довіри вона є знеособленою та стосується загального нахилу індивіда довіряти. Вони концептуалізують довіру, як поєднання переконань довірителя та віри в надійність інших. До того ж вони досліджують взаємозв'язок між довірою та недовірою. Було з'ясовано, що ці поняття є взаємопов'язаними, але відсутність довіри необов'язково свідчить про наявність недовіри й навпаки (2017).

Лорі Коуч та Уоррен Джонс (Couch & Jones) додатково виділяють мережевий рівень довіри. Він являє собою певний проміжний рівень між узагальненою довірою та міжособистісною. Цей рівень описує ставлення не до конкретного об'єкта, а до родини, друзів, колег та соціальної мережі в цілому (1997).

Тошіо Ямагіші та Мідорі Ямагіші (Yamagishi & Yamagishi) також виділяють «особливу» форму довіри. Вона полягає в тому, що індивіди подібні на основі

етнічної, расової чи релігійної приналежності схильні довіряти один одному незалежно від рівня знайомства (1994).

Залежно від виокремлених форм визначення довіри будуть відрізнятися і стосуватися різних компонентів (McKnight & Chervany, 2000). Було виявлено, що різні дослідники концептуалізували довіру, як певну дію, намір, поведінку, судження, очікування, переконання, вибір, наслідок, психічний стан або ставлення (PytlikZillig & Kimbrough, 2016).

Крім того, на формування будь-якої форми впливає минулий досвід індивідів та їх актуальні проблеми (Докторова, 2014).

Адоल्фо Морроне разом з колегами (Morrone, Tontoranelli, & Ranuzzi) визначають довіру, як впевненість людей у тому, що інші поведуть себе очікуваним для нас чином (2009).

Також деякі дослідники пов'язують поняття довіри з концепцією соціального капіталу. Роберт Патнем (Putnam) вважає, що люди загалом схильні до довіри. Він стверджує, що вона формується на основі спільної культури. Р. Патнем також розрізняє міжособистісну довіру відповідно тому, на кого вона спрямована. Він виділяє товсту довіру (конкретизовану), коли йде мова про довіру до близьких і тонку довіру (узагальнену), яка стосується незнайомих. Дослідження різних частин Італії Р. Патнема демонструє, що індивіди, які проживають в північній і центральній частині Італії схильні демонструвати вищий рівень довіри. Крім того, він виявив, що високий рівень міжособистісної довіри в регіонах позитивно впливає на ефективність місцевих урядів (1993). Таким чином, було виявлено позитивний зв'язок між соціальною та політичною довірою на індивідуальному рівні (Newton & Zmerli, 2011). Крім того, рівні міжособистісної довіри відрізняються між країнами та всередині самих країн (Putnam, 2000, as cited in Morrone, Tontoranelli, & Ranuzzi, 2009). Для Френсіса Фукуяма (Fukuyama) концепція довіри є очікуванням всередині спільноти, яке з'являється, коли люди поведуть себе чесно та сприятливо до співпраці. Крім того, він виявляє, що рівень міжособистісної довіри між країнами також залежить від культурних особливостей. Ф. Фукуяма робить висновок, що

причиною цього є те, що в одних суспільствах довіра обмежується тільки родичами та друзями. Водночас в інших вона виходить за ці рамки. Як приклад суспільства, де довіра обмежується родиною Ф. Фукуяма наводить латиноамериканські країни. Прикладом суспільств з високим рівнем довіри не тільки до близьких є скандинавські країни (Fukuyama, 2000, as cited in Morrone, Tontoranelli, & Ranuzzi, 2009). До того ж в менш розвинених суспільствах цей тип довіри має більше значення, оскільки може виступати заміною формальних інституцій (Morrone, et al. 2009).

Пйотр Штомпка (Sztompka) розглядає довіру, як ставку на певні дії інших. Для нього довіра полягає не тільки в переконаннях, а також в діях чи утриманні від дій. Вирішуючи довіряти чи ні, люди роблять певні розрахунки, оцінюючи репутацію, надійність та інші аспекти. Крім того, він виділяє три фактори, від яких залежить міра як інституційної, так й міжособистісної довіри: сприйняття надійності об'єкта, базова довіра індивіда та культура довіри в суспільстві. Перший фактор ґрунтується на оцінці надійності раціональним чином. На цю оцінку може впливати фактор знайомства, прозорості та підзвітності. Так, індивіди схильні більше довіряти інституціям та людям, які є для них зрозумілими. Базова довіра ґрунтується на соціалізації. На цей фактор впливають вже сформовані культурні орієнтації індивідів. Термін «культура довіри» означає певний стан в суспільстві, коли заохочується проявляти довіру щодо організацій, інституцій, приватних компаній, знайомих та незнайомих індивідів. П. Штомпка також розглядає побудову демократії, як певну гарантію для довіри. Працюючі демократичні інституції підвищують інституційну, міжособистісну та узагальнену довіру в суспільстві (1998).

П. Штомпка також виявляє, що невизначеність, характерна довірі посилюється внаслідок ефектів глобалізації. Причиною цього є зміна та поява нових чинників, які впливають на формування переконань індивідів. Він також описує те, що на довіру впливає історичний контекст. Прикладом цього є те, що рівень загальної довіри в посткомуністичних суспільствах Європи є нижчим порівняно з

іншими. На відміну, від дослідників, які роблять акцент на персональній (горизонтальній) довірі П. Штомпка приділяє увагу вертикальній довірі (політичній) довірі. Вона полягає в довірі до соціальних інституцій та уряду. На макрорівні цей тип довіри зазвичай використовують для дослідження довіри громадян до соціальних інституцій, організацій та приватних компаній. Водночас на мікрорівні цей тип довіри зосереджений на керівниках, політичних лідерах та інших людях, які асоціюються з конкретними інституціями або організаціями (Sztompka, 2006). Крім того, низький рівень довіри до конкретних керівників або посадових осіб може вплинути на рівень довіри до соціальних інституцій чи організацій. Водночас сама довіра сприяє легітимності уряду або державних установ та втілює згоду, яку громадяни надають їм (Blind, 2007).

Блейн Роббінс (Robbins) у своєму дослідженні намагається об'єднати всі ці різноманітні концептуалізації в єдину концепцію довіри. Він будує її за допомогою чотирьох властивостей. До таких належить поточна ситуація, переконання одного суб'єкта, надійність іншого суб'єкта та невідомі результати. На його думку, довіра може забезпечити суспільний порядок. Водночас її відсутність може призвести до соціального конфлікту. Автор розрізняє симплексну довіру, в рамках якої надається довіра щодо чогось конкретного, та мультиплексну довіру, яка торкається довіри щодо багатьох питань. Таким чином, Б. Роббінс концептуалізує довіру, як «реляційну концепцію, що складається з переконання (як) щодо надійності іншої особи (хто) стосовно конкретного питання (що), яке виникає за умов невідомих результатів» (с.982, 2016). Результати дослідження Едварда Глейзера та його колег (Glaeser, Laibson, Scheinkman, & Soutter) демонструють, що очікування індивідів залежать від їх власних уявлень про свою надійність. Наприклад, людина, яка не вважає себе гідною довіри інших, буде менше довіряти сама (2000).

Ф. Брюггер разом з колегами розглядають довіру з неоінституціональної точки зору. Вони визначають її не як переконання чи ставлення, а як певний впорядкувальний принцип. Згідно з цим, довіра ґрунтується на соціальних інституціях, в яких закладена взаємодія між довіреною особою та довірительом

(Brugger, et al. 2017). Атіна Економу та Христос Колліас (Economou & Kollias) у своєму дослідженні стверджують, що політична довіра також передбачає довіру до міжнародних та міжурядових організацій (с.130, 2023). До таких належать ООН, МВФ, ВООЗ, ЄС, НАТО та інші.

Крім того, дослідники також розглядають те, як інституційна довіра та міжособистісна пов'язані між собою. П. Блінд стверджує, що ці два типи довіри не є взаємосуперечливими, проте тільки довіра до уряду може суттєво впливати на міжособистісну (Blind, 2007). До того ж Рейнхард Бахман (Bachmann) виявляє, що міжособистісна довіра має недостатній вплив на те, щоб суттєво змінювати інституційну (2001). Е. Дюркгайм наголошує на тому, що інституційна довіра забезпечує міжособистісну (Sztompka, 1998). Проте існують думки про те, що саме високий рівень міжособистісної довіри в суспільстві є необхідною умовою для формування інституційної довіри (Morrone, et al. 2009).

Загалом, довіра є багатовимірним концептом, до вивчення якого застосовуються різноманітні підходи. Вона формує суспільство, є невіддільною частиною будь-якої взаємодії та пов'язана з багатьма соціальними, культурними та економічними чинниками.

## **1.2. Соціологічне визначення поняття політичної довіри**

У соціологічній літературі наявні різні визначення поняття політичної довіри. Сільке Губін (Goubin) визначає політичну довіру, як загальний показник прихильності громадян (суб'єктів) політичної системи до політичних інституцій та акторів (об'єктів довіри) (2020). До політичних об'єктів довіри належать, як парламент, уряд, правова система, поліція, так і конкретні політики, президенти, лідери партій та державні службовці (Van der Meer & Zmerli, 2017). Крім того, довіра до міжнародних або регіональних організацій (ЄС, НАТО, ООН) також належить до політичної довіри (Newton, Stolle, & Zmerli, 2018).

Джек Цитрін і Лора Стокер (Citrin & Stoker) у своїй роботі стверджують, що політична довіра відображає почуття індивідів щодо уряду. Крім того, вони говорять про те, що високий рівень цієї форми довіри може свідчити про легітимність політичних інституцій. Загалом, дослідники зазначають, що політична довіра сприяє роботі уряду. За умови наявності довіри, уряд може діяти: приймати нові закони, реформи. Своєю чергою індивіди ґрунтують свої уявлення про роботу уряду та формують свою довіру до нього. Крім того, Д. Цитрін і Л. Стокер виявляють, що чим більшою є довіра, тим ефективнішим є уряд (2018).

Брем Геркінк разом з колегами (Geurkink, Zaslove, Sluiter, & Jacobs) визначають, що оцінка політичної довіри залежить від того, наскільки дії політичних інституцій відповідають очікуванням індивідів. Було виявлено, що невідповідність очікуванням сприяє зниженню довіри (2020).

Політичну довіру також розглядають, як раціональну та емоційну реакцію індивідів стосовно роботи політичних інституцій. Згідно з цим, інституціям, які забезпечують результат будуть довіряти більше, а тим, які не забезпечують – менше. Можна сказати, що для формування довіри політичні інституції повинні сприяти добробуту та суб'єктивному відчуттю благополуччя індивідів (Listhaug & Jakobsen, 2017).

Анна Карнаух та Лілія Зайченко визначають політичну довіру, як певну оцінку політичних об'єктів. Вона формується на підставі компетентності, інформованості щодо конкретної політичної дії чи ситуації та власного досвіду (2020). Том Ван дер Мер та Соня Змерлі (Van der Meer & Zmerli) також зазначають, що оцінка індивідами довіри до політичних об'єктів може бути сформована на основі різних компонентів. Серед таких було виділено передбачуваність дій, підзвітність, турботу, оцінку компетентності об'єкта та ефективність функціонування (2017).

М. Назаренко і А. Левицький виокремлюють політичну консолідацію, стабільність та можливість політичної участі та партисипативності для всіх індивідів, як ще одні принципи формування політичної довіри. Вони також

стверджують, що рівень політичної довіри має вплив на політичну атмосферу в країні, суспільні настрої та підтримку/не підтримку політичних інституцій (2021).

Проте, варто зазначити що уявлення та очікування індивідів щодо цих компонентів різняться. Тому низький рівень підзвітності чи передбачуваності необов'язково сприяє зниженню політичної довіри (Geurkink, et al. 2020).

Т. Ван дер Мер та С. Змерлі визначають політичну довіру, як «середній індикатор підтримки, що стосується політичних інститутів, які пов'язують головні демократичні принципи з повсякденними діями та політикою» (с.4). Крім того, підвищення чи зниження політичної довіри до різних об'єктів довіри є неоднаковим. Наприклад, підвищення довіри до президента необов'язково свідчить про підвищення довіри до парламенту. Вони також стверджують, що політична довіра є важливою для життєздатності та стабільності роботи демократії. Крім того, низький рівень довіри до політичних інституцій може привести до затримки прийняття політичних рішень, або до краху всієї політичної системи (Van der Meer, et al. 2017). Водночас високий рівень політичної довіри в суспільстві мотивує індивідів якісніше та ефективніше та підтримувати дії влади. Це сприяє більш швидкому впровадженню змін політичними об'єктами (Назаренко & Левицький, 2021).

Д. Істон (Easton) визначає, що підтримка чи не підтримка політичних інституцій та об'єктів довіри ґрунтується на основі уявлень про їх компетентність та легітимність індивідами (1975).

Маргарет Леві та Лаура Стокер (Levi & Stoker) визначають політичну довіру, як переконання щодо надійності уряду, політиків та організацій. Довіряючи цим об'єктам політичної довіри, індивіди розраховують на те, що вони будуть компетентними та діяти в інтересах своїх громадян (2000).

Політична довіра також характеризується невизначеністю та вразливістю, оскільки індивіди не можуть бути впевнені в результатах їхньої довіри. Наприклад, немає гарантії, що уряд не буде діяти у своїх інтересах, а не в інтересах суспільства

(Van der Meer, et al. 2017). Таким чином, індивіди схильні менш підтримувати та довіряти політиці, яка несе більший ризик їх добробуту (Citrin, et al. 2018).

Т. Ван дер Мер та С. Змерлі також зазначають про те, що уявлення індивідів про політичну довіру часто не є конкретними. Багато громадян при формуванні політичної довіри не розділяють її різноманітні об'єкти (Van der Meer, et al. 2017). Обізнані громадяни здатні оцінити різні політичні об'єкти. Водночас менш обізнані схильні формувати загальне уявлення про політичні інституції та політичних акторів. Наприклад, якщо індивід має недостатньо інформації для того, щоб оцінити рівень довіри до умовного спікера парламенту, то він буде формувати свої уявлення на основі загальних уявлень про роботу політичних інституцій (Hooghe, 2011).

Кен Ньютон разом з колегами розрізняє політичну довіру на довіру до неупереджених інституцій (поліція та суди) і на довіру до урядових організацій (парламентів, політичних партій) (Newton, et al. 2018). Наприклад, низький рівень політичної довіри може свідчити про невдоволення індивідів чинним парламентом або президентом (Citrin, et al. 2018).

Крім того, політична довіра є нестабільною та залежить від відносин і ситуації, оскільки на ставлення та оцінку політичних об'єктів можуть вплинути навіть незначні дії самих об'єктів або уявлення індивідів про ці дії (Van der Meer, et al. 2017).

М. Баргстед разом з колегами також стверджують, що актуальні події або уявлення індивідів про них мають вплив на оцінку політичної довіри (Bargsted, et al. 2023).

Анна Бросіус разом з колегами (Brosius, van Elsas, & de Vreese) у своїй роботі досліджують довіру до ЄС. Вони визначають її, як певну форму оцінки, яка базується на уявленнях індивідів про ефективність організації та підказках національних політичних акторів. Дослідники зазначають, що довіра може бути спрямована, як до політики Європейського Союзу в цілому, так і конкретно до Європейського парламенту або президента Європейської комісії (2019). Це

визначення також можна екстраполювати на довіру до інших міжнародних організацій, зокрема й до НАТО.

Крім того, знання людей щодо устрою та роботи конкретних міжнародних організацій також є обмеженими. Зазвичай індивіди схильні групувати речі, які вони вважають міжнародними. Це свідчить про те, що їх ставлення до різних міжнародних організацій може бути однаковим. (Bearce & Scott, 2019).

А. Економу та Х. Колліас у своїй роботі стверджують, що довіра до міжнародних організацій ґрунтується на уявленнях індивідів щодо ефективності організації, їх політичних судженнях та зовнішньополітичних вподобаннях. Також було виявлено, що довіра до міжнародних організацій пов'язана з довірою до національних політичних об'єктів. Крім того, довіра до міжнародних організацій пов'язана з міжнародною довірою, тобто довірою до інших націй (Economou, et al. 2023).

Високий рівень довіри до міжнародних організацій, зокрема і до НАТО, є основою їх легітимності та сприяє їх ефективності (Merutiu, et al. 2024).

Загалом, політична довіра та довіра до міжнародних організацій є оцінкою дій політичних об'єктів, яка ґрунтується на уявленнях та очікуваннях індивідів щодо них.

### **1.3. Основні здобутки емпіричних досліджень політичної довіри та довіри до міжнародних організацій.**

Загалом, наявні дослідження у галузі емпіричних досліджень політичної довіри та довіри до міжнародних організацій в основному ґрунтуються на основі масивів даних Європейського соціального дослідження, Flash Eurobarometer та Світового дослідження цінностей. Відтак, більшість досліджень було проведено на основі даних європейських країн. Попри це, було виявлено, що на рівень політичної довіри та довіри до міжнародних організацій впливає низка різних чинників.

Одними з таких є економічні фактори. К. Ньютон разом з колегами зазначає про те, що падіння економічних показників, інфляція і безробіття сприяють зниженню рівня політичної довіри. Вони виявляють, що більш багаті та задоволені своїм життям індивіди схильні більше довіряти політичним об'єктам. Також індивіди, які вважають стан національної економіки незадовільним частіше виступають проти міжнародних організацій. До того ж уявлення індивідів щодо економіки знижують довіру навіть до тих міжнародних організацій, діяльність яких не спричинила кризову ситуацію (Newton, et al. 2018). О. Кіратлі також виявляє, що під час економічних потрясінь довіра до НАТО знижується в країнах, які виділяють більшу частку до бюджету організації (Kiratli, 2022). Наприклад, під час операції НАТО в Афганістані громадяни Канади вважали, що витрати їх країни були вищими порівняно з іншими. Це призвело до зниження довіри до організації, національного уряду та виводу канадських військ з Афганістану (Ringsmose & Børgesen, 2011). М. Меруціо та Ф. Калояну у своєму дослідженні виявляють, що сприйняття індивідами корупції в їх країні негативно пов'язане з довірою до міжнародних організацій (Merutiu, et al. 2024).

Д. Берс та Д. Скотт також стверджують про те, що на довіру до міжнародних організацій впливає ставлення індивідів до економічної глобалізації. Вони говорять, що ті, хто мають позитивні уявлення про міжнародну торгівлю та мобільність робочої сили більше довірятимуть міжнародним організаціям. Проте більшість індивідів мають обмежені знання щодо того, якими є економічні показники та реальний рівень корупції в їх країни. Вони формують свою думку ґрунтуючись на суб'єктивних уявленнях (Bearse, et al. 2019).

Ці уявлення індивідів щодо певних речей та їх довіру до політичних об'єктів формують соціальні медіа. Т. Ван дер Мер та С. Змерлі з'ясовують, що стиль подання новин в ЗМІ впливає на довіру до міжнародних організацій та політичну довіру (Van der Meer, et al. 2017). Було виявлено, що подання інформації акцентованої на скандалах, негативній рекламі та поляризації різних сторін призводить до зниження довіри (Citrin, et al. 2018; Van der Meer, et al. 2017).

Результати дослідження А. Бросіус та її колег демонструють, що негативне висвітлення біженців та імміграції в соціальних медіа впливає на рівень довіри до ЄС. Проте сила цього впливу також обумовлена політичними вподобаннями індивідів, зокрема їх ставлення щодо мігрантів. Дослідники стверджують, що різні індивіди сприймають інформацію неоднаково, залежно від їх попереднього ставлення. Крім того, вони зазначають, що медіаінформація може впливати на знання та ставлення індивідів за допомогою двох механізмів: індивідуального споживання медіа та змін в загальному медіасередовищі (Brosius, et al. 2019).

Ще одним чинником, який пов'язаний з довірою до міжнародних організацій, є політична ситуація всередині країни. Наприклад, величина політичної дистанції між масами та елітою знижує політичну довіру (Listhaug, et al. 2017). Натомість ефективність, прозорість та підзвітність політичних об'єктів сприяє підвищенню довіри (Moon & Travaglino, 2024). Так, індивіди схильні більше довіряти політикам на місцевому рівні, ніж на національному рівні, оскільки краще знайомі з їхньою діяльністю (Listhaug, et al. 2017). Д. Цитрін та Л. Стокер стверджують, що популярний та харизматичний лідер також може сприяти підвищенню політичної довіри (Citrin, et al. 2018).

Крім того, ідеологічна спрямованість може впливати на формування довіри. Зокрема, Р. Вайк разом з колегами виявили, що індивіди, які відносять себе до ідеологічно лівих мають на 22% менше шансів підтримувати НАТО в порівнянні з тими, хто вважає себе ідеологічно правими (Wike, et al. 2022). До того ж О. Кіратлі зазначає, що довіра індивідів до міжнародних організацій збільшується, коли зовнішньополітичні вподобання їх країни збігаються з вподобаннями інших членів організації. Він говорить, що люди менше переживають стосовно витрат на певну міжнародну організацію, коли інтереси збігаються. Окрім цього, менш обізнані індивіди формують довіру до міжнародних організацій за допомогою підказок внутрішніх політичних об'єктів (Kiratli, 2022). Тому переконання щодо легітимності національних інституцій пов'язане з легітимністю міжнародних організацій (Dellmuth & Tallberg, 2020).

Культурні особливості та історичний контекст також можуть бути чинниками довіри до міжнародної організації. К. Ньютон разом з колегами зазначають про те, що рівні довіри відрізняються залежно від історичного періоду та політичних обставин. Наприклад, в Східній Європі під час комуністичного правління спостерігалася низька політична довіра. Натомість після падіння комуністичного правління рівень цієї форми довіри зріс (Newton, et al. 2018). Також на політичну довіру індивідів впливає зміна цінностей між різними поколіннями (Van der Meer, et al. 2017). Загалом, було з'ясовано, що сприйняття детермінантів, які формують політичну довіру та довіру до міжнародних організацій різняться між країнами внаслідок культурних відмінностей (Moon, et al. 2024; Ferrin & Gillespie, 2010; Bornhorst, Ichino, Kirchkamp, Schlag, & Winter, 2010). М. Баргстед разом з колегами у своєму дослідженні Чилі виявили, що висока нерівність та етнічні поділи заважають відтворенню політичної довіри (Bargsted, et al. 2023). Загалом, результати досліджень свідчать про те, що «деякі аспекти довіри та надійності є унікальними для певних культур» (Ferrin, et al. 2010, с.71).

Л. Делмут і Й. Талберг з'ясовують, що міжособистісна довіра також є одним з чинників політичної довіри (Dellmuth, et al. 2020).

Крім того, відмінності в довірі до міжнародних організацій також можуть бути наслідком таких факторів, як: вік, сімейний стан, професійний статус, рівень освіти, особливості соціалізації та фінансове положення індивідів (Economidou, et al. 2023).

На рівень політичної довіри та довіри до міжнародних організацій також впливають глобальні події. До таких відносяться війни, терористичні акти, конфлікти, фінансові та соціальні кризи. Ці події впливають на сприйняття індивідами ризику, їх поведінку та вподобання (Economidou, et al. 2023). Так, було виявлено зростання довіри під час пандемії COVID-19. Ця реакція виникла не внаслідок конкретних дій уряду, а з причини колективної тривоги та невизначеності (Schraff, 2021). Т. Ван дер Мер та С. Змерлі у своєму дослідженні демонструють те,

що глобальна фінансова криза 2007-2008 років спричинила зниження довіри до Європейського Союзу (Van der Meer, et al. 2017).

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну також мало вплив на довіру до НАТО в різних країнах. Наприклад, рівень довіри до цієї міжнародної організації в Польщі, Румунії, Словаччині та Угорщині збільшився. Водночас в Болгарії, Хорватії, Італії та Словенії було зафіксовано зниження довіри, а в Австрії, Ірландії та Мальті довіра до НАТО залишилась на тому ж рівні, як і до повномасштабного вторгнення. Можна сказати, що підвищення довіри до альянсу в основному спостерігається в країнах, які мають спільний кордон з Україною. Збільшення жертв та тривалість війни також неоднаково впливає на довіру в різних країнах. Крім того, значне зниження довіри серед респондентів було зафіксовано в дати після масштабних обстрілів. Наприклад, після обстрілу торгового центру в Кременчуці 27 червня 2022 року відбулося зниження довіри до НАТО більше, ніж на 30% в деяких країнах (Ecopotoc, et al. 2023). Таким чином, довіра до міжнародних організацій та НАТО зокрема може знижуватись або підвищуватись залежно від подій, які безпосередньо не пов'язані з їх діяльністю (Knudsen, Nordø, & Iversen, 2023). Крім того, внаслідок повномасштабного вторгнення і підвищення довіри до НАТО Фінляндія та Швеція подали заявки на вступ, а потім й офіційно увійшли до складу альянсу (Wike, et al. 2022).

Ще одним фактором, який впливає на довіру до НАТО є ставлення індивідів до США. Генджер Озджан (Özcan) стверджує, що турецька громадськість часто сприймає дії та висловлювання НАТО, як позицію Сполучених Штатів (2023). Загалом, довіра до цієї міжнародної організації є невисокою через низку розбіжностей в питаннях стосовно конфліктів в Сирії та Кіпру, а також доволі поширеного антиамериканізму та євроскептицизму в турецькому суспільстві. Попри це, після початку повномасштабного вторгнення було зафіксовано підвищення рівня довіри до НАТО, особливо серед молоді (Merutiu, et al. 2024). Зниження довіри до міжнародних організацій залежно від ролі США в ній також спостерігається в країнах Латинської Америки та деяких країнах Африки. Водночас

ставлення до США в багатьох країнах центральної та південної Африки навпаки сприяє довірі до міжнародних організацій (Schlipphak, 2015).

Загалом, зниження довіри залежно від участі Сполучених Штатів відбувається через сприйняття загрози національній та власній безпеці. Колоніальне минуле деяких країн сприяє негативному ставленню їх населення до США та Європейських країн. Це своєю чергою впливає на довіру до міжнародних організацій, з якими вони асоціюються (Schlipphak, 2015; Woodhouse, 1958). Проте чим більше часу проходить після конфліктів, криз та інших історичних чинників, тим меншим є вплив цих подій на формування довіри до міжнародних організацій (Listhaug, et al. 2017). Крім того, Д. Берс та Д. Скотт стверджують про те, що громадяни менших та бідніших країн схильні мати меншу довіру до міжнародних організацій, оскільки вони в основному представляють інтереси великих і багатих держав (Bearce, et al. 2019).

Думка однолітків та колег щодо НАТО також має значення для довіри індивідів до організації. Коли ставлення щодо альянсу збігаються, то довіра може підвищитись. Проте, коли думка колег є негативною це може призвести до зменшення довіри до НАТО (Ecker-Ehrhardt, Dellmuth, & Tallberg, 2024).

Таким чином, було встановлено, що політична довіра є однією із форм довіри поряд із міжособистісною й інституційною. Довіра до міжнародних організацій є однією із її складових. У процесі окреслення результатів студій політичної довіри та довіри до міжнародних організацій було з'ясовано, що на довіру до них можуть впливати різноманітні чинники, набори яких є неоднаковими для різних країн. В емпіричних дослідженнях до них належали переважно *економічні* (високі інфляція і безробіття, негативне ставлення до економічної глобалізації та сприйняття індивідами стану національної економіки як незадовільного сприяють зниженню рівня політичної довіри та довіри до міжнародних організацій); *політичні* (довіра до міжнародних організацій пов'язана з довірою до національних політичних об'єктів; зовнішньополітичні вподобання країни впливають на довіру до міжнародних організацій), *соціально-демографічні* (освіта, стать та вік впливають

на довіру до міжнародних організацій та політичну довіру), *історичні* (наприклад, в Східній Європі під час комуністичного правління спостерігалася низька політична довіра; глобальні події (пандемії, війни та терористичні акти) впливають на довіру до міжнародних організацій та політичну довіру; колоніальне минуле країн негативно пов'язано з довірою до міжнародних організацій, з якими асоціюються США та Європа) та *культурні* чинники (на політичну довіру індивідів впливає зміна цінностей між різними поколіннями, а також культурні відмінності населення різних країн, особливості подання новин у ЗМІ).

## РОЗДІЛ 2

# ДОСВІД ВИМІРЮВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ ДОВІРИ ДО НАТО

### 2.1. Методологія вимірювання довіри до НАТО

Дослідження проведене в рамках позитивістського підходу, ґрунтується на аналізі масивів кількісних даних. У дослідженні використано кількісні методи збирання та аналізу даних. Використано вторинні дані, зібрані у межах сьомої хвилі Світового дослідження цінностей (World Values Survey 2017-2022: Wave 7).

Дані сьомої хвилі WVS було зібрано незалежними організаціями в кожній країні. Після цього дані було об'єднано в один фінальний міжнародний файл даних версії 6.0 та опубліковано на сайті WVS. Перелік країн, дані яких використано при аналізі, наведено у Додатку А. В усіх країнах було використано національні репрезентативні випадкові вибірки дорослого населення у віці 18 років та старше<sup>1</sup>. Переважна більшість опитувань проводилася з використанням особистого інтерв'ю (РАРІ/САРІ)<sup>2</sup>.

Аналіз даних проводився в програмі SPSS. Зважування даних проводилось відповідно до вказівок у супровідній документації. Було використано методи статистичного аналізу кількісних даних, зокрема: міри центральної тенденції (визначення трендів довіри до НАТО), регресійний аналіз засобами загальної лінійної моделі (визначення зв'язку між довірою до НАТО та питаннями про переживання щодо потенційної війни, терористичних атак, готовності захищати свою країну в разі необхідності та наданням пріоритету безпеці чи свободі, а також

---

<sup>1</sup> Для Нікарагуа, Бразилії та Індії вибірка репрезентативна для населення у віці від 16 років.

<sup>2</sup> РАРІ (Paper Assisted Personal Interview) - інтерв'юер під час збору даних використовував паперові анкети;

САРІ (Computer Assisted Personal Interviewing) - інтерв'юер під час збору даних використовував комп'ютер, планшет або смартфон, в яких внесено анкету.

питаннями визначених чинників довіри), дисперсійний аналіз (порівняння довіри до НАТО між різними країнами).

В дослідженні було використано дані всіх країн сьомої хвилі Світового дослідження цінностей, в яких респондентам поставили питання щодо довіри до НАТО.

Вибір країн ґрунтувався на тому, щоб охопити всі можливі країни і визначити довіру до НАТО та її відмінності серед населення кожної з них.

Для виявлення крос-культурних відмінностей довіри до НАТО було проведено порівняння значень довіри до організації між країнами, які є членами НАТО та тими, які ними не є. До членів НАТО серед країн, які наявні в масиві WVS 7 хвилі відносяться: Нідерланди, Великобританія, США, Канада, Греція, Туреччина, Німеччина, Чехія, Румунія та Словаччина.

Також увагу було приділено вимірюванню відмінностей довіри до НАТО між країнами залежно від тривалості їх перебування в організації (Таблиця 2.1). Таким чином було сформовано 5 груп країн. До першої належать країни, які приєдналися до складу НАТО в 1949 році: Нідерланди, Великобританія, США, Канада та Німеччина. До другої входять країни, які доєдналися до НАТО в 1952 році: Греція та Туреччина. До третьої належить Німеччина, яка приєдналась в 1955/1990 році<sup>3</sup>. До четвертої відноситься Чехія, яка увійшла в склад НАТО в 1999 році. До п'ятої належать країни, які приєдналися до складу НАТО у 2004 році: Румунія та Словаччина (НАТО, 2024).

Задля вимірювання довіри до НАТО було застосовано питання Q86 масиву даних 7 хвилі WVS: «Говорячи про міжнародні організації, наскільки Ви довіряєте кожній з них: повністю довіряєте, деякою мірою довіряєте, не дуже довіряєте або зовсім не довіряєте? Північно-Атлантичний Союз (НАТО)».

---

<sup>3</sup> Федеративна Республіка Німеччина стала членом НАТО 6 травня 1955 року. З возз'єднанням Німеччини 3 жовтня 1990 року землі колишньої Німецької Демократичної Республіки приєдналися до Федеративної Республіки Німеччина у складі НАТО (НАТО, 2024).

Завдяки цьому питанню можна визначити, як населення різних країн визначає довіру до цього союзу. Воно вимірювалось за шкалою від 1 до 4, де 1 означає повну довіру до НАТО, 2 – довіру деякою мірою, 3 – не дуже довіряє, а 4 – зовсім не довіряє НАТО. Порядок значень змінної було перекодовано з оберненого на прямий для легшого сприйняття результатів аналізу даних.

**Таблиця 2.1. Розподіл країн по групах залежно від часу вступу в НАТО**

Групи	Дата приєднання, рік	Країни
1	1949	Канада, Нідерланди, Великобританія, США
2	1952	Греція, Туреччина
3	1955/1990	Німеччина
4	1999	Чехія
5	2004	Румунія, Словаччина

Для розуміння того, чим зумовлений певний рівень довіри населення до НАТО, було вжито низку додаткових змінних, зокрема: було застосовано питання q146-148: «Наскільки Вас турбує ймовірність таких подій...

Q146. Участь моєї країни у війні

Q147. Терористичні акти

Q148. Громадянська війна».

Ці питання направлені на те, щоб оцінити, наскільки сильно респондентів турбує ймовірність цих трьох типів загроз. Вони вимірювались за шкалою від 1 до 4, де 1 – «дуже турбує», 2 – «дещо турбує», 3 – «не дуже турбує», а 4 – «зовсім не турбує». Ці питання також були перекодовані у прямому порядку для кращого сприйняття даних.

Додатково до аналізу були включені питання Q149: «Більшість людей вважають, що і свобода, і рівність важливі, але якщо все-таки потрібно вибрати одне з них, що Ви вважаєте більш важливим?» та питання Q150: «Більшість людей

вважають, що і свобода, і безпека важливі, але якщо все-таки потрібно вибрати одне з них, що Ви вважаєте більш важливим?». Обидва питання направлені на те, щоб з'ясувати, яке з двох запропонованих цінностей респонденти вважають більш важливим. Питання Q149 було виміряно за допомогою дихотомічної шкали, де 1 означало «Свобода», а 2 – «Рівність». Питання Q150 вимірювалось дихотомічною шкалою, де 1 дорівнювало відповіді «Свобода», а 2 – «Безпека».

Також було вжито питання Q151: «Якщо виникне така необхідність, то чи готові Ви захищати свою країну?» Використання цього питання направлено на оцінку готовності респондентів особисто брати участь в обороні своєї країни. Респонденти оцінювали його за допомогою дихотомічної шкали, в якій 1 означало «так», а 2 – «ні». Пізніше цю змінну було перекодовано на прямий порядок кодування.

Ще до аналізу було додано змінну Q131: «Наскільки безпечно Ви себе зараз почуваете?» Питання направлено на оцінку суб'єктивного уявлення власної безпеки респондентами. Воно вимірювалось за шкалою від 1 до 4, де 1 означало, що респондент почуваеться «повністю безпечно», 2 – «досить безпечно», 3 – «не дуже безпечно», а 4, що «зовсім небезпечно».

Крім того, на основі даних попередніх емпіричних досліджень, описаних в теоретичному розділі, було сформовано перелік змінних, за допомогою яких проведено тестування соціально-демографічних, економічних, політичних та культурних чинників, які впливають на довіру до НАТО. Для цього було застосовано питання різних блоків масиву даних 7 хвили WVS.

Для перевірки соціально-демографічних чинників до аналізу було включено питання Q260: «Стать респондента», Q262: «Тобто зараз Вам \_\_\_ \_\_ років», а також Н: «Тип населеного пункту». За допомогою цих питань можна визначити, чи відрізняється довіра до НАТО між типом населеного пункту, статтю та віком.

Змінна Q260 за своєю шкалою є дихотомічною, де значення 1 свідчить про приналежність до чоловічої статі, а 2 – до жіночої. Змінна q262 за своєю шкалою є метричною. Натомість тип населеного пункту респонденти визначали за

допомогою категоріальної шкали, де 1 свідчило про приналежність респондента до столиці, 2 – до обласного центру, 3 – до районного центру, 4 – до іншого міста чи селища міського типу, а 5 – до села.

Для перевірки економічних чинників було обрано змінну Q288: «На цій картці розміщена шкала доходу, на якій 1 вказує на групу з найнижчим доходом і 10 на групу з найвищим доходом у Вашій країні. Ми хотіли б знати, в якій групі знаходиться Ваше домогосподарство. Будь ласка, вкажіть відповідну цифру, враховуючи всі зарплати, пенсії та інші доходи, які надходять».

Крім того, в аналізі було вжито змінну Q112: «Тепер мені хотілося б дізнатися Вашу думку про корупцію - про ситуації, коли люди дають хабарі, дарують подарунки або роблять послуги іншим для того, щоб були вирішені їхні питання або надані послуги. В яку точку Ви помістили б «країну» на цій шкалі, де 1 означає, що в країні "зовсім немає корупції", а 10 – що «корупція в «країні» повсюдна». Ви можете вибрати будь-яке значення шкали відповідно до Вашої власної думки». Обидва питання направлені на те, щоб перевірити результати емпіричних досліджень, описаних в теоретичному розділі, стосовно зв'язку сприйняття рівня корупції, рівня доходу та довіри населення до НАТО.

Для перевірки політичних чинників було обрано такі змінні:

- Q240: «Обговорюючи політичні питання, люди використовують слова "лівий" і "правий". Виходячи з цього, як Ви визначили б свої погляди, орієнтуючись на цю шкалу». Для цього питання респондентів просили розмістити себе на шкалі від 1 до 10, де 1 відповідало «лівим» політичним поглядам, а 10 відповідало «правим» політичним поглядам.
- Q252: «Використовуючи шкалу від 1 до 10, де 1 означає «Зовсім не задоволений», а 10 – «Повністю задоволений», скажіть, наскільки Ви задоволені тим, як працює політична система в \*країні\* зараз?»
- Q199: «Скажіть, будь-ласка, наскільки Ви цікавитесь політикою?» Це питання вимірювалось за шкалою від 1 до 4, де означало, що респондент дуже

цікавиться політикою, 2 – «скоріше, цікавлюся», 3 – «скоріше, не цікавлюся», а значення 4 означало, що респондент зовсім не цікавиться політикою. Пізніше це питання було перекодовано з оберненого порядку кодування на прямий для легшого сприйняття результатів аналізу даних.

Завдяки цим питанням можна дізнатись чи пов'язані суб'єктивне сприйняття корупції в країні, суб'єктивний показник задоволеності політичною системою респондентами, а також їх зацікавленість політикою з формуванням довіри до НАТО.

Задля перевірки культурних чинників довіри до НАТО було вжито змінну Q259: «Люди по-різному сприймають себе та своє місце в світі. Використовуючи цю картку, скажіть, наскільки близькими Ви себе відчуваєте зі Світом у цілому?» Респонденти оцінювали своє сприйняття за шкалою від 1 до 4, де 1 означало, що вони вважали себе дуже близькими до світу у цілому, а 4 – зовсім не близькими. Для зручності цю змінну також було перекодовано на прямий порядок кодування. Це питання направлено на те, щоб перевірити висновки попередніх емпіричних досліджень щодо зв'язку ставлення до глобалізації та довіри до міжнародних організацій.

За допомогою описових статистик було визначено середні значення та середньоквадратичні відхилення довіри до НАТО для кожної з обраних країн.

Після цього за результатами аналізу було виокремлено групи країн НАТО та не-НАТО залежно від рівня довіри до НАТО населення цих країн. З усіх виділених груп було обрано по країні. Далі для кожної з обраних країн було побудовано регресійні моделі засобами загальної лінійної моделі, де залежною змінною виступала довіра до НАТО, а незалежні склали наведені вище змінні, перелік яких було складено на основі висновків попередніх розвідок. Внаслідок цього було визначено значущість впливу незалежних змінних та силу їхнього впливу, а також частку поясненої дисперсії залежної змінної.

## 2.2. Довіра до НАТО у населення різних країн

Для здійснення крос-культурного порівняння довіри до НАТО було визначено середні значення, середньоквадратичні відхилення та частки пропущених значень показника довіри до НАТО (Додаток Б). Це було зроблено для того, щоб виокремити лише ті країни, в яких думка щодо НАТО є сформованою (не більше 25% пропущених значень). Таким чином, з подальшого аналізу даних було вилучено такі країни: Єгипет, Індія, Ефіопія, Йорданія, Бразилія, Японія, Монголія, Бангладеш, Аргентина, Болівія, Таїланд, Таджикистан, Пакистан, Сінгапур, В'єтнам, Уругвай, Чилі, Киргизстан, Мальдіви, Нігерія, Україна, Румунія та Туніс.

Серед цих країн простежуються певні закономірності у частках пропущених значень змінної інтересу. До країн з великим відсотком пропущених значень переважно відносяться країни Африки, Південної Америки та Азії. Натомість населення всіх країн Європи, наявних в масиві, окрім України та Румунії має сформоване сприйняття до НАТО (менше 25% пропущених значень). До того ж всі країни Центральної та Північної Америки, наявні в масиві, мають невеликі частки пропущених значень.

Натомість закономірності у варіації рівня довіри залежно від індексу людського розвитку (ІЛР<sup>4</sup>) не простежується. До країн з високим відсотком пропущених значень належать, як країни дуже високого (Японія, Румунія) та високого рівня розвитку (Туніс, Україна), так і країни середнього рівня<sup>5</sup> розвитку (Таджикистан, Пакистан). Крім того, можна помітити, що до країн з малим відсотком пропущених значень також відносяться країни різного рівня індексу людського розвитку. Так, більшість країн дуже високого рівня розвитку мають

---

<sup>4</sup> «Індекс людського розвитку (ІЛР) - це узагальнений показник середніх досягнень у ключових вимірах людського розвитку: довге та здорове життя, наявність знань та гідний рівень життя. ІЛР – це середнє геометричне нормалізованих індексів для кожного з трьох вимірів» (United Nations Development Programme).

<sup>5</sup> Ідеться про рівні країн за ІЛР у роки проведення опитування сьомої хвилі Світового дослідження цінностей.

сформоване сприйняття до НАТО, проте це, ймовірно, пов'язано з тим, що представниками цього рівня є країни Європи.

Також варто зазначити, що всі країни з великим відсотком пропущених значень, окрім України та Румунії, не мають спільного географічного кордону з тими, які є членами НАТО.

Можна припустити, що ці закономірності зумовлені тим, що всі країни НАТО розташовані в Європі або Північній Америці. Натомість жодна країна Африки, Південної Америки чи Азії не є членом НАТО. До того ж діяльність альянсу менше пов'язана з ними. Це, своєю чергою, може впливати на кількість індивідів в цих регіонах, які знають про НАТО та мають сформоване сприйняття цієї організації.

Після цього було визначено середні значення та середньоквадратичні відхилення для 38 країн, що мають сформоване сприйняття до НАТО (Рис 2.1, детальна інформація у Додатку В). Країни НАТО відмічені синім кольором, а країни не-НАТО рожевим кольором.

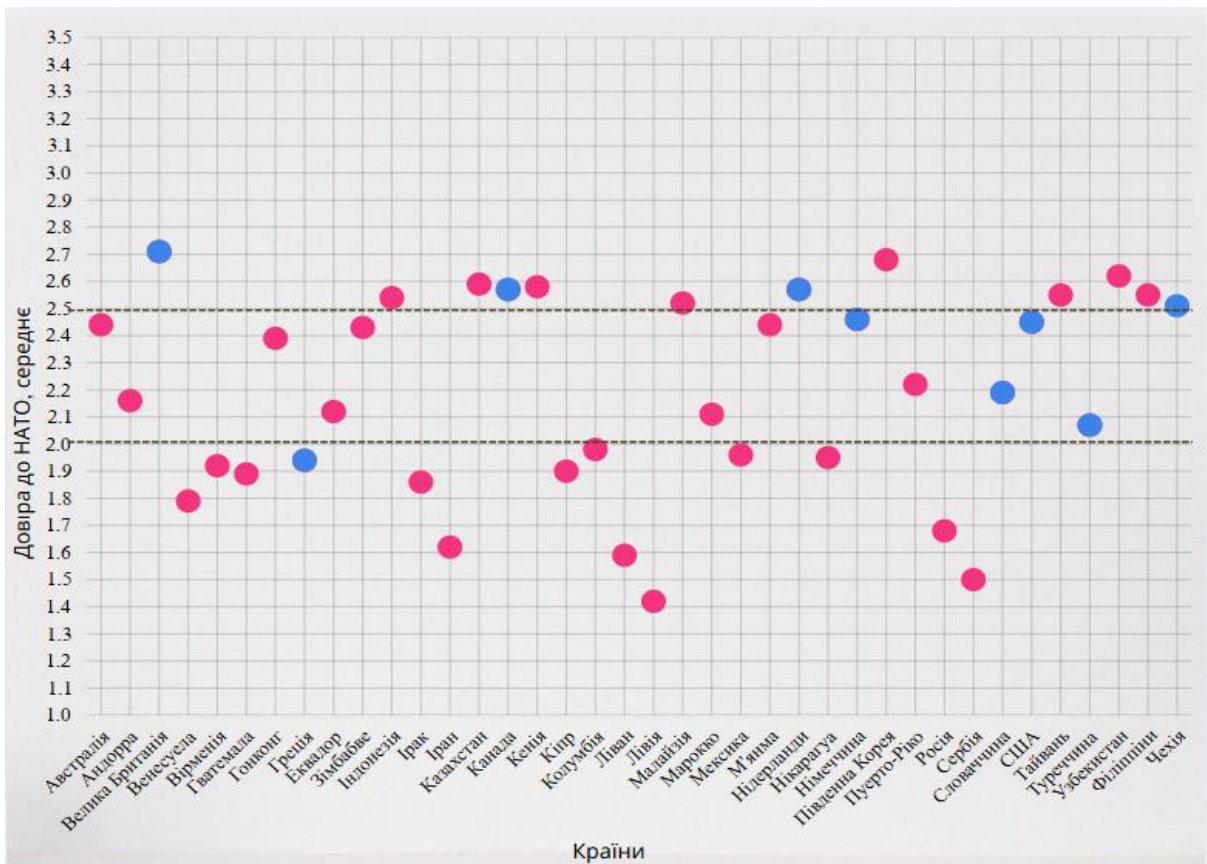


Рис. 2.1. До віра до НАТО серед населення відібраних для порівняння країн

В результаті аналізу середні значення змінної було розбито на 3 терцилі, що відповідали високому, середньому та низькому рівню довіри до НАТО.

До країн з високим рівнем довіри населення до НАТО (середнє значення відповідного показника  $\geq 2,5$ ) відносяться: Велика Британія, Південна Корея, Узбекистан, Казахстан, Кенія, Канада, Нідерланди, Тайвань, Філіппіни, Індонезія, Малайзія та Чехія.

До країн з середнім рівнем довіри населення (середнє значення відповідного показника  $> 2$  та  $< 2,5$ ) відносяться: Німеччина, США, Австралія, М'янма, Зімбабве, Гонконг, Пуерто-Рико, Словаччина, Андорра, Еквадор, Марокко та Туреччина.

До країн з низьким рівнем довіри населення до НАТО (середнє значення відповідного показника  $< 2$ ) відносяться: Колумбія, Мексика, Нікарагуа, Греція, Вірменія, Кіпр, Гватемала, Ірак, Венесуела, Росія, Іран, Ліван, Сербія та Лівія.

Можна сказати, що до країн високого рівня довіри відносились країни НАТО (Велика Британія, Канада, Нідерланди та Чехія), а також країни, які мають тісні взаємовідносини з НАТО або країнами союзу. Наприклад, на момент проведення опитування Південна Корея, Філіппіни та Австралія (середній рівень довіри) мали статус основного союзника США поза НАТО (U.S. Department of state, 2025). Це сприяє підтримці їх військового розвитку з боку НАТО та співпраці з організацією. Кенія також є партнерською для НАТО країною та у 2024 році (вже після проведення опитування) теж отримала статус основного союзника США поза НАТО (Gemetchu, 2024). Індонезія та Малайзія також співпрацюють з НАТО та, зокрема, США у різних питаннях. Наприклад, вони за участю Філіппін проводять спільні контртерористичні операції (Burgess & Beilstein, 2018). Загалом, для всіх країн Індо-Тихоокеанського регіону в масиві спостерігається середній або високий рівень довіри до НАТО.

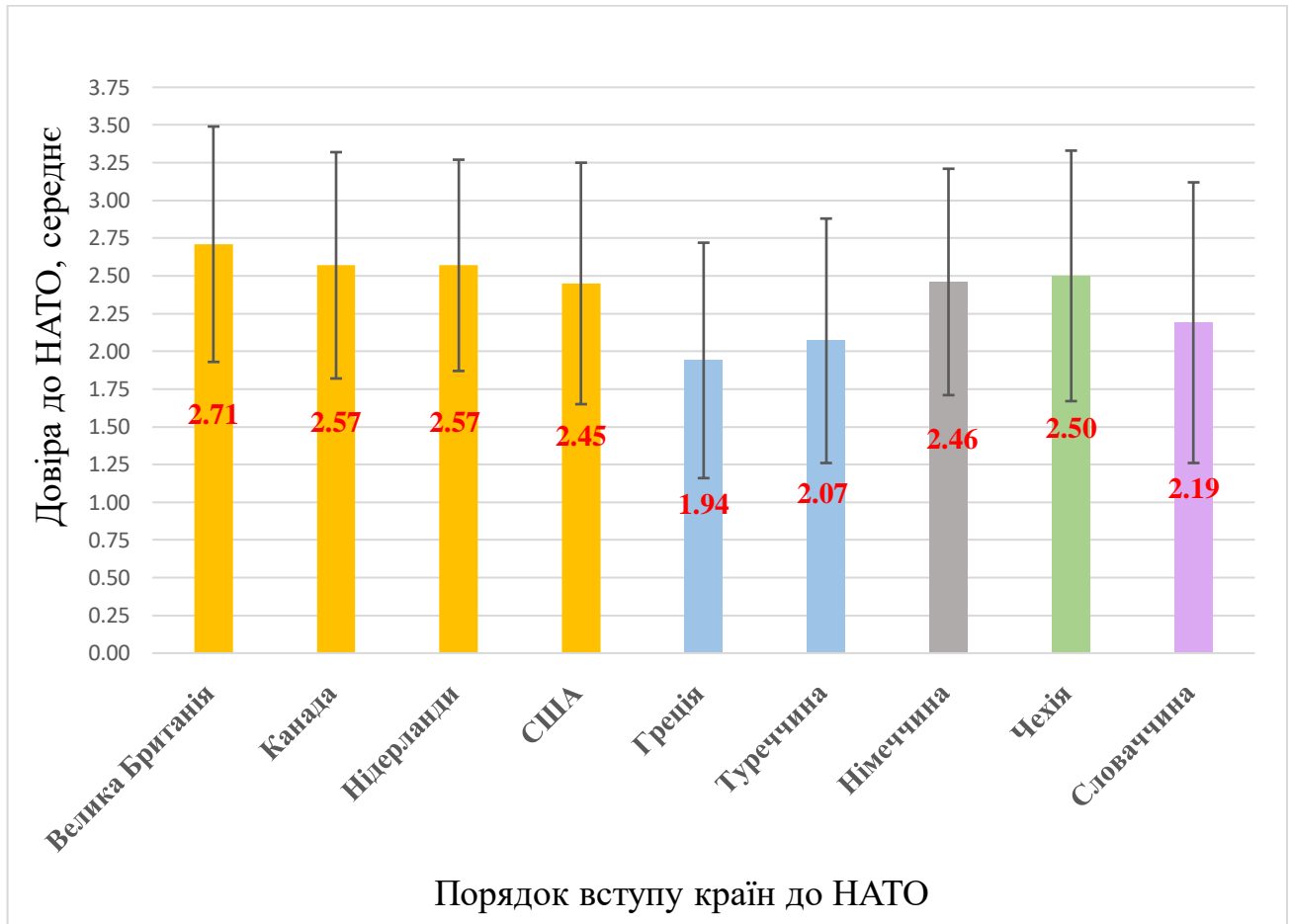
Крім того, можна помітити закономірності, які полягають в тому, що країни, на територіях яких НАТО проводило військові операції, та країни, з якими в організації наявний конфлікт, мають низький рівень довіри до НАТО (Лівія, Ірак, Сербія, Іран).

Наприклад, інтервенція в Лівію призвела до зниження інвестиційних ресурсів та підвищення небезпеки не тільки в самій Лівії, але й в сусідніх країнах (Igwe, Abdullah, Kirmanj, Fage, & Bello, 2017). Тому можна припустити, що населення країн, які постраждали внаслідок інтервенцій НАТО матимуть менший рівень довіри до організації. Проте це припущення потребує додаткової перевірки на емпіричних даних. Щодо Сербії, то ставлення до НАТО в цій країні є етнічно поляризованим. Результати емпіричного дослідження свідчать про те, що індивіди, які не є етнічними сербами мають переважно позитивні погляди щодо НАТО, оскільки дії союзу відіграли важливу роль у припиненні війни в Боснії. Натомість етнічні серби більш схильні мати негативні погляди щодо НАТО, що саме сербське населення було мішенню дій альянсу під час бойових дій в регіоні (Roberts, Halilović, Vecirević, & Hewer, 2015).

Причина низького рівня довіри населення Вірменії до НАТО може полягати у реакції країн союзу на Карабаський конфлікт. Артур Атанесян разом з колегами (Atanesyan, Reynolds, & Mkrtichyan) стверджують, що ЄС та США не виправдали очікування Вірменії та не були ефективними у медіації конфлікту, що призвело до поразки Вірменії у війні 2020 року. Крім того, низький рівень довіри також може бути зумовлений внутрішньополітичною кризою в країні або зіткненнями на кордоні з Азербайджаном у травні 2021 – місяці, коли було проведено опитування у Вірменії (2024). Проте ці припущення потребують додаткових емпіричних підтверджень.

Також можна відмітити, що всі країни Південної Америки та Центральної Америки мають низький або середній рівень довіри до НАТО. Можливо це пов'язано з недовірою цих країн до США, яка викликана втручанням у внутрішню політику країн Латинської Америки та використанням регіону для власної вигоди (Morgenstern & Bohigues, 2021). Якщо це припущення є правдивим, то воно доповнить висновки дослідження Л. Деллмут та Й. Таллберга щодо впливу довіри до окремих членів організації на довіру до організації у цілому (Dellmuth, et al. 2020).

Відмітимо, що у країнах, які є членами НАТО середній рівень довіри до організації варіював у межах від 1,94 до 2,71, – тобто, за виключенням Греції, був високим або середнім. Водночас не простежувалось зростання або спадання значення довіри до НАТО залежно від часу вступу до організації (Рисунок 2.2)



*Рис. 2.2. Довіра до НАТО серед населення країн-членів НАТО, залежно від часу вступу до організації*

Можна відмітити, що найменший рівень довіри до НАТО спостерігається в країнах, які приєдналися до союзу в 1952 році – Греції (1,94) та Туреччині (2,07). Проте це пов'язано не з тривалістю перебування цих країн в НАТО, а з внутрішньополітичними проблемами та недовірою до США в Греції та зовнішньополітичними розбіжностями з іншими членами союзу та недовірою до США в Туреччині (Wike, et al. 2022; Merutiu, et al. 2024).

Таким чином, можна зробити висновок, що тривалість перебування в союзі не впливає на довіру до НАТО.

Загалом, в результаті крос-культурного порівняння довіри до НАТО, було виділено 3 терцилі значень змінної: високої, середньої та низької довіри до НАТО. У країнах НАТО в основному спостерігався високий або середній рівень довіри до організації. Крім того, було визначено, що час вступу в організацію не впливає на довіру до неї, а також висвітлено макрочинники, які могли обумовлювати довіру до НАТО в різних країнах.

### **2.3. Чинники довіри до НАТО у населення різних країн**

Для подальшого крос-культурного порівняння з кожного терцилю було обрано по одній країні, яка була членом НАТО та ще одній країні, яка не входила до складу цієї організації. Для подальшого аналізу відбирались країни, значення довіри до НАТО в яких були максимально близькими до середніх по терцилю<sup>6</sup>. Також при відборі країн не-НАТО було враховано їх приналежність до різних континентів. Таким чином, серед країн високого рівня довіри до НАТО було обрано Канаду та Кенію. Поміж країн, які належали до групи з середнім рівнем довіри до НАТО, було обрано Словаччину та Андорру. Серед країн низького рівня довіри до НАТО було обрано Грецію та Венесуелу.

Для тестування економічних, політичних, соціально-демографічних та культурних чинників довіри до НАТО для кожної з 6 обраних країн засобами загальної лінійної моделі було побудовано регресійні рівняння.

Для Канади незначущими виявились впливи турбування респондентів про участь їх країни у війні, важливості свободи або рівності, типу населеного пункту,

---

<sup>6</sup> Для країн 1 терцилю середнє значення склало 2,58;

Для країн 2 терцилю середнє значення склало 2,34;

Для країн 3 терцилю середнє значення склало 1,79.

статі та політичних поглядів, внаслідок чого ці змінні було вилучено з фінальної моделі (Додаток Г).

Всі інші змінні мали значущий на рівні  $p < 0,05$  вплив на довіру до НАТО, а в сукупності вони дозволяли пояснити від 19,6% до 20% варіації залежної змінної.

Найсильніший вплив на довіру до НАТО справляла задоволеність політичною системою в країні, для якої значення часткової  $\eta^2$  становило 0,047, тоді як для інших змінних значення цього коефіцієнта коливалися в діапазоні від 0,003 до 0,018.

Детальніше розглядаючи впливи предикторів моделі (Таблиця 2.2), можна відмітити, що респонденти, яких зовсім не турбує, не дуже турбує або дещо турбує можливість терористичних актів, рідше довірять НАТО порівняно з тими, хто дуже стурбований цією загрозою.

Щодо турбування про громадянську війну, то ті, які не переживають щодо можливості її настання більш схильні довіряти НАТО, порівняно з тими, хто дуже переживає. Респонденти, які не готові встати на захист власної країни у разі необхідності менше довіряють НАТО порівняно з тими, хто готові. Щодо відчуття власної безпеки, то найбільший рівень довіри мали ті, які відчували себе «зовсім небезпечно». Також було зафіксовано, що чим меншим є зацікавленість респондентів політикою, тим меншим є їх довіра до НАТО порівняно з тими, хто дуже зацікавлені політикою. Крім того, нідерландці, які не дуже або зовсім не відчують близькості зі Світом менше довіряють НАТО порівняно з тими, хто відчують себе дуже близькими зі Світом у цілому.

Щодо впливу інших змінних, то наявні слабкі прямі зв'язки між віком, суб'єктивним рівнем доходом в домогосподарстві, задоволеністю політичною системою в Нідерландах та рівнем довіри до НАТО. Натомість для суб'єктивного рівня сприйняття корупції в країні було зафіксовано мінімальний обернений зв'язок з довірою до організації.

Таблиця 2.2. Чинники довіри до НАТО населення Канади

Змінна	B	Стандартна похибка	Значущість
<b>Константа</b>	2,136	0,103	0,000
<b>Турбування щодо терористичних актів</b>			
Зовсім не турбує	-0,188	0,052	0,000
Не дуже турбує	-0,130	0,047	0,006
Дещо турбує	-0,114	0,048	0,017
Дуже турбує	0		
<b>Турбування щодо громадянської війни</b>			
Зовсім не турбує	0,157	0,053	0,003
Не дуже турбує	0,135	0,051	0,009
Дещо турбує	0,077	0,055	0,157
Дуже турбує	0		
<b>Що є більш важливим: свобода чи безпека?</b>			
Свобода	-0,078	0,022	0,000
Безпека	0		
<b>Готовність захищати країну за необхідністю</b>			
Ні	-0,109	0,022	0,000
Так	0		
<b>Відчуття власної безпеки</b>			
Зовсім небезпечно	0,325	0,063	0,000
Не дуже безпечно	0,222	0,058	0,000
Досить безпечно	0,032	0,058	0,586
Повністю безпечно	0		
<b>Зацікавленість політикою</b>			
Зовсім не цікавлюсь	-0,254	0,039	0,000
Скоріше не цікавлюсь	-0,162	0,034	0,000
Скоріше цікавлюсь	-0,070	0,030	0,019
Дуже цікавлюсь	0		
<b>Відчуття близькості зі Світом у цілому</b>			
Зовсім не близьке	-0,137	0,054	0,013

## Продовження таблиці 2.2

Не дуже близьке	-0,098	0,040	0,011
Близьке	0,005	0,039	0,894
Дуже близьке	0		
<b>Вік</b>	0,003	0,001	0,000
<b>Суб'єктивний рівень доходу домогосподарства</b>	0,028	0,006	0,000
<b>Суб'єктивне сприйняття рівня корупції</b>	-0,033	0,006	0,000
<b>Задоволеність політичною системою в країні</b>	0,071	0,005	0,000
<b>R<sup>2</sup></b>	0,200		
<b>Уточнений R<sup>2</sup></b>	0,196		

*Примітка.* Референтними категоріями змінних є останні.

Для Кенії незначущими виявились впливи статі, віку, турбування респондентів про участь їх країни у війні, турбування щодо терористичних актів, відчуття власної безпеки, готовності захистити країну у разі необхідності, важливості свободи або рівності та свободи або безпеки, сприйняття корупції, рівня доходу домогосподарства, задоволеності політичною системою, зацікавленості політикою та політичних поглядів. Внаслідок цього ці змінні було вилучено з фінальної моделі (Додаток Д).

Всі інші змінні мали значущий на рівні  $p < 0,05$  вплив на до НАТО, а в сукупності вони дозволяли пояснити від 5,8% до 6,8% варіації залежної змінної.

Найсильніший вплив на довіру до НАТО справляло відчуття близькості зі Світом у цілому, для якої значення часткової  $\eta^2$  становило 0,027, тоді як для інших змінних значення цього коефіцієнта коливалися в діапазоні від 0,013 до 0,020.

Щодо впливу значущих чинників на довіру до НАТО (Таблиця 2.3), можна відмітити, що респонденти, яких зовсім не турбує можливість громадянської війни в Кенії менше довіряють НАТО порівняно з тим, кого це питання дуже турбує.

Крім того, індивіди, які не дуже відчувають та зовсім не відчувають близькості зі Світом у цілому помітно менше довіряють НАТО у порівнянні з тими, хто відчувають себе дуже близькими до Світу. Також можна відмітити, що найбільший рівень довіри до НАТО спостерігається у, тих, хто проживають в районних центрах. Для жителів столиці та обласних центрів не було зафіксовано статистично значущих відмінностей у довірі до НАТО.

*Таблиця 2.3. Чинники довіри до НАТО населення Кенії*

<b>Змінна</b>	<b>B</b>	<b>Стандартна похибка</b>	<b>Значущість</b>
<b>Константа</b>	2,866	0,079	0,000
<b>Турбування щодо громадянської війни</b>			
Зовсім не турбує	-0,364	0,105	0,001
Не дуже турбує	-0,065	0,084	0,441
Деяко турбує	-0,092	0,087	0,290
Дуже турбує	0		
<b>Тип населеного пункту</b>			
Столиця	-0,068	0,101	0,499
Обласний центр	-0,185	0,103	0,073
Районний центр	0,206	0,091	0,023
Інше місто, селище	-0,191	0,086	0,026
Село	0		
<b>Відчуття близькості зі Світом у цілому</b>			
Зовсім не близьке	-0,497	0,102	0,000
Не дуже близьке	-0,227	0,085	0,008
Близьке	-,0,082	0,087	0,345
Дуже близьке	0		
<b>R<sup>2</sup></b>	0,068		
<b>Уточнений R<sup>2</sup></b>	0,058		

*Примітка.* Референтними категоріями змінних є останні.

Для Словаччини незначущими виявились впливи віку, типу населеного пункту, турбування респондентів про участь їх країни у війні, турбування щодо терористичних актів, важливості свободи або рівності та свободи або безпеки, суб'єктивного рівня доходу домогосподарства та зацікавленості політикою. Внаслідок цього ці змінні було вилучено з фінальної моделі (Додаток Е).

Всі інші змінні мали значущий на рівні  $p < 0,05$  вплив на довіру до НАТО, а в сукупності вони дозволяли пояснити від 30,5% до 31,6% варіації залежної змінної.

Найсильніший вплив на розмір доходів, згідно зі значенням часткової  $\eta^2$ , справляла задоволеність політичною системою в країні, для якої воно становило 0,075. Для інших змінних значення цього коефіцієнта коливалися в діапазоні від 0,005 до 0,036.

Щодо впливу значущих чинників на довіру до НАТО (Таблиця 2.4), то було зафіксовано, що чоловіки в Словаччині менше довіряють НАТО, ніж жінки. Спостерігається, що відсутність турбування щодо можливості громадянської війни сприяє більшій довірі до НАТО. Також було зафіксовано, що індивіди, які не готові захищати країну у разі необхідності менше довіряють НАТО, ніж ті, хто готові. Крім того, індивіди, які описують своє відчуття близькості зі Світом, як «дуже близьке» значуще більше довіряють НАТО, ніж ті, хто обрали варіанти відповідей «не дуже близьке» та «зовсім не близьке». Для змінної відчуття власної безпеки було зафіксовано статистично значущі відмінності у довірі до НАТО тільки для відповіді «зовсім небезпечно». Можна сказати, що індивіди, які обрали цей варіант відповіді більше довіряють НАТО, ніж ті, які почуваються «повністю безпечно».

Щодо впливу інших змінних, то наявні дуже слабкі прямі зв'язки між рівнем довіри до НАТО та більш «правими» політичними поглядами і задоволеністю політичною системою в Словаччині. Також було зафіксовано дуже слабкий обернений зв'язок між суб'єктивним сприйняттям рівня корупції в країні та довірою до НАТО.

Таблиця 2.4. Чинники довіри до НАТО населення Словаччини

Змінна	B	Стандартна похибка	Значущість
<b>Константа</b>	2,244	0,237	0,000
<b>Турбування щодо громадянської війни</b>			
Зовсім не турбує	0,358	0,088	0,000
Не дуже турбує	0,309	0,079	0,000
Дещо турбує	0,119	0,080	0,140
Дуже турбує	0		
<b>Готовність захищати країну за необхідністю</b>			
Ні	-0,115	0,056	0,040
Так	0		
<b>Відчуття власної безпеки</b>			
Зовсім небезпечно	0,344	0,159	0,030
Не дуже безпечно	0,125	0,146	0,391
Досить безпечно	-0,096	0,153	0,529
Повністю безпечно	0		
<b>Стать</b>			
Чоловіча	-0,133	0,054	0,013
Жіноча	0		
<b>Відчуття близькості зі Світом у цілому</b>			
Зовсім не близьке	-0,409	0,104	0,000
Не дуже близьке	-0,370	0,082	0,000
Близьке	-0,160	0,080	0,045
Дуже близьке	0		
<b>Суб'єктивне сприйняття рівня корупції</b>	-0,085	0,014	0,000
<b>Політичні погляди «лівий»/«правий»</b>	0,040	0,013	0,002
<b>Задоволеність політичною системою в країні</b>	0,096	0,011	0,000
<b>R<sup>2</sup></b>	0,316		
<b>Уточнений R<sup>2</sup></b>	0,305		

Примітка. Референтними категоріями змінних є останні.

Для Андорри незначущими виявились впливи віку, статі, типу населеного пункту, турбування респондентів про участь їх країни у війні, турбування щодо терористичних актів та громадянської війни, важливості свободи або рівності, готовності захищати країну, відчуття власної безпеки, суб'єктивного сприйняття рівня корупції в країні та політичних поглядів. Внаслідок цього ці змінні було вилучено з фінальної моделі (Додаток Ж).

Всі інші змінні мали значущий на рівні  $p < 0,05$  вплив на довіру до НАТО, а в сукупності вони дозволяли пояснити від 10,8% до 11,7% варіації залежної змінної.

Згідно зі значенням часткової  $\eta^2$  найсильніший вплив на довіру до НАТО справляла змінна відчуття близькості зі Світом у цілому, для якої воно становило 0,06, тоді як для інших змінних значення цього коефіцієнта коливалися в діапазоні від 0,012 до 0,024.

Щодо впливу значущих чинників на довіру до НАТО (Таблиця 2.5), то було зафіксовано, що індивіди, які обрали безпеку замість свободи більше довіряють НАТО. Також спостерігається збільшення довіри до НАТО зі зниженням зацікавленості політикою. Було зафіксовано, що індивіди, які описують своє відчуття близькості зі Світом, як «дуже близьке» значуще більше довіряють НАТО, ніж ті, хто обрали варіанти відповідей «не дуже близьке» та «зовсім не близьке».

Щодо впливу інших змінних, то наявні дуже слабкі прямі зв'язки між рівнем довіри до НАТО та суб'єктивним рівнем доходу домогосподарства, а також задоволеністю політичною системою в Андоррі.

*Таблиця 2.5. Чинники довіри до НАТО населення Андорри*

Змінна	В	Стандартна похибка	Значущість
Константа	1,571	0,144	0,000
<b>Що є більш важливим: свобода чи безпека?</b>			
Свобода	-0,182	0,056	0,001
Безпека	0		
<b>Зацікавленість політикою</b>			
Зовсім не цікавлюсь	0,296	0,088	0,001

## Продовження таблиці 2.5

Скоріше не цікавлюсь	0,185	0,087	0,033
Скоріше цікавлюсь	0,211	0,085	0,013
Дуже цікавлюсь	0		
<b>Відчуття близькості зі Світом у цілому</b>			
Зовсім не близьке	-0,522	0,091	0,000
Не дуже близьке	-0,409	0,076	0,000
Близьке	-0,057	0,066	0,390
Дуже близьке	0		
<b>Задоволеність політичною системою в країні</b>	0,056	0,016	0,000
<b>Суб'єктивний рівень доходу домогосподарства</b>	0,058	0,013	0,000
<b>R<sup>2</sup></b>	0,117		
<b>Уточнений R<sup>2</sup></b>	0,108		

*Примітка.* Референтними категоріями змінних є останні.

Для Греції незначущими виявились впливи віку, статі, турбування респондентів про участь їх країни у війні, турбування щодо громадянської війни, важливості свободи або рівності та свободи або безпеки, готовності захищати країну, відчуття власної безпеки, зацікавленості політикою, суб'єктивного рівня доходу домогосподарства та задоволеності політичною системою в країні (Додаток 3).

Всі інші змінні мали значущий на рівні  $p < 0,05$  вплив на довіру до НАТО, а в сукупності вони дозволяли пояснити від 9,6% до 10,7% варіації залежної змінної.

Найсильніший вплив на розмір доходів, згідно зі значеннями часткової  $\eta^2$ , справляли такі змінні, як відчуття близькості зі Світом у цілому та суб'єктивне сприйняття рівня корупції в країні, для яких вони становили 0,030 та 0,027

відповідно. Для інших змінних значення цього коефіцієнта коливалися в діапазоні від 0,013 до 0,019.

Детальніше розглядаючи впливи предикторів моделі (Таблиця 2.6), можна відмітити, що для типу населеного пункту наявні значущі відмінності у довірі до НАТО між референтною категорією (село) та 4 категорією, яка позначає селища та деякі міста. Натомість для інших категорій змінної не було зафіксовано статистично значущих відмінностей. Також спостерігається більша довіра до НАТО для тих, кого «дуже турбує» можливість терористичних актів, порівняно з тими, хто обрали категорії змінної, які позначають менші рівні турбування. Крім того, було зафіксовано, що зовсім не близьке відчуття до Світу у цілому сприяє меншій довірі до НАТО, ніж дуже близьке відчуття.

Щодо впливу інших змінних, то наявний дуже слабкий прямий зв'язок між більш «правими» політичними поглядами та довірою до НАТО, а також дуже слабкий обернений зв'язок між сприйняттям корупції в країні та довірою до НАТО.

*Таблиця 2.6. Чинники довіри до НАТО населення Греції*

<b>Змінна</b>	<b>В</b>	<b>Стандартна похибка</b>	<b>Значущість</b>
<b>Константа</b>	2,344	0,185	0,000
<b>Турбування щодо терористичних актів</b>			
Зовсім не турбує	-0,301	0,084	0,000
Не дуже турбує	-0,196	0,079	0,013
Дещо турбує	-0,211	0,079	0,008
Дуже турбує	0		
<b>Тип населеного пункту</b>			
Столиця	-0,096	0,066	0,145
Обласний центр	0,124	0,077	0,106
Районний центр	-0,076	0,077	0,324
Інше місто, селище	0,188	0,080	0,019
Село	0		
<b>Відчуття близькості зі Світом у цілому</b>			
Зовсім не близьке	-0,324	0,083	0,000

## Продовження таблиці 2.6

Не дуже близьке	-0,109	0,076	0,151
Близьке	0,034	0,073	0,639
Дуже близьке	0		
<b>Вік</b>	0,005	0,001	0,000
<b>Суб'єктивне сприйняття рівня корупції</b>	-0,073	0,014	0,000
<b>Політичні погляди «лівий»/«правий»</b>	0,047	0,012	0,000
<b>R<sup>2</sup></b>	0,107		
<b>Уточнений R<sup>2</sup></b>	0,096		

*Примітка.* Референтними категоріями змінних є останні.

Для Венесуели незначущими виявились впливи віку, турбування респондентів про участь їх країни у війні, турбування щодо терористичних актів та громадянської війни, відчуття власної безпеки, важливості свободи або рівності, відчуття близькості зі Світом, задоволеності політичною системою та сприйняття корупції. Внаслідок цього ці змінні було вилучено з фінальної моделі (Додаток И).

Всі інші змінні мали значущий на рівні  $p < 0,05$  вплив на довіру до НАТО, а в сукупності вони дозволяли пояснити від 9,2% до 10,3% варіації залежної змінної.

Згідно зі значенням часткової  $\eta^2$  найсильніший вплив на довіру до НАТО справляла зацікавленість політикою, для якої воно становило 0,031, тоді як для інших змінних значення цього коефіцієнта коливалися в діапазоні від 0,008 до 0,013.

Детальніше розглядаючи впливи предикторів моделі (Таблиця 2.7), можна відмітити, що респонденти, які вважають свободу важливішою за безпеку більше довіряють НАТО, ніж ті, хто обрали свободу. Також індивіди, яких зовсім не турбує, не дуже турбує або дещо турбує можливість терористичних актів рідше довірять НАТО порівняно з тими, хто дуже стурбовані цією загрозою. Було зафіксовано, що чоловіки у Венесуелі більше довіряють НАТО, ніж жінки. Крім

того, можна сказати про те, що індивіди, які не готові захищати власну країну у разі необхідності більше довіряють НАТО, ніж ті, хто виразили свою готовність. Щодо зацікавленості політикою, то для відповідей «зовсім не цікавлюсь» та «скоріше не цікавлюсь» не було зафіксовано статистично значущих відмінностей у довірі до НАТО. Натомість індивіди, які обрали варіант відповіді «скоріше цікавлюсь» мають більшу довіру до НАТО, ніж ті, хто обрали варіант «дуже цікавлюсь».

Щодо впливу інших змінних, то наявні дуже слабкі прямі зв'язки між рівнем довіри до НАТО та суб'єктивним рівнем доходу домогосподарства і більш «правими» політичними поглядами.

*Таблиця 2.7. Чинники довіри до НАТО населення Венесуели*

Змінна	B	Стандартна похибка	Значущість
Константа	1,005	0,165	0,000
<b>Що є більш важливим: свобода чи безпека?</b>			
Свобода	0,182	0,050	0,000
Безпека	0		
<b>Готовність захищати країну за необхідністю</b>			
Ні	0,163	0,050	0,001
Так	0		
<b>Тип населеного пункту</b>			
Столиця	0,251	0,138	0,069
Обласний центр	0,018	0,128	0,886
Районний центр	-0,027	0,129	0,836
Інше місто, селище	0,048	0,139	0,730
Село	0		
<b>Стать</b>			
Чоловіча	0,144	0,049	0,004
Жіноча	0		
<b>Зацікавленість політикою</b>			
Зовсім не цікавлюсь	-0,122	0,098	0,214
Скоріше не цікавлюсь	0,150	0,099	0,128

## Продовження таблиці 2.7

Скоріше цікавлюсь	0,205	0,102	0,045
Дуже цікавлюсь	0		
<b>Суб'єктивний рівень доходу домогосподарства</b>	0,049	0,013	0,000
<b>Політичні погляди «лівий»/«правий»</b>	0,040	0,010	0,000
<b>R<sup>2</sup></b>	0,103		
<b>Уточнений R<sup>2</sup></b>	0,092		

*Примітка.* Референтними категоріями змінних є останні.

Загалом, було визначено, що предиктор відчуття близькості зі Світом має найбільший вплив на довіру в 3 країнах: Кенії, Андоррі, Греції, а також малий вплив в Словаччині та Канаді. Тобто, не простежувалось закономірностей у силі впливу відчуття близькості до Світу залежно від того, наскільки високим є загальний рівень довіри населення країни до НАТО або належності цієї країни до альянсу. Щодо впливу окремих категорій цього чиннику, то простежується закономірність у тому, що для населення Канади, Словаччини, Андорри, Греції та Кенії дуже близьке відчуття близькості сприяє більшій довірі до НАТО в порівнянні із зовсім не близьким відчуттям близькості до світу. Ці результати доповнюють висновки емпіричного дослідження Зохаля Хессамі (Hessami) на основі даних Eurobarometr, які полягають у тому, що глобалізація та ставлення індивідів до неї та її аспектів впливають на довіру до міжнародних організацій (2011).

Своєю чергою, предиктор задоволеності політичною системою має найбільший вплив на довіру до НАТО в Канаді та Словаччині. Це підтверджує висновки про те, що ставлення до внутрішніх політичних об'єктів може впливати на довіру до міжнародних організацій, в цьому випадку на довіру до НАТО (Kiratli, 2022).

Щодо впливу окремих категорій, то зв'язок між задоволеністю політичною системою в країні та довірою до НАТО є прямим, але дуже низьким для обох країн.

Також простежується закономірність для суб'єктивного рівня доходу домогосподарства. Для Канади, Андорри та Венесуели було зафіксовано прямий зв'язок між суб'єктивним рівнем доходу домогосподарства та довірою до НАТО, проте він є дуже низьким для всіх цих країн.

Для таких соціодемографічних чинників, як вік, стать та тип населеного пункту не було знайдено закономірностей серед розглянутих країн.

Також для населення Словаччини, Греції та Венесуели було зафіксовано збільшення рівня довіри до НАТО залежно від ідентифікації індивідами своїх політичних поглядів, як більш «правих». Проте цей прямий зв'язок є дуже слабким в усіх країнах.

Для таких країн НАТО, як Канада та Словаччина простежується закономірність у тому, що неготовність захищати власну країну зменшує довіру до НАТО.

Для зацікавленості політикою, турбування про участь країни у війні, турбування щодо громадянської війни, важливості свободи або рівності та свободи або безпеки не було виявлено закономірностей впливу на довіру до НАТО.

Крім того, велика стурбованість щодо можливості терористичних актів сприяє більшій довірі до НАТО для таких країн союзу, як Канада та Греція. Можна припустити, що це відбувається через те, що індивіди, які є дуже стурбованими сподіваються, що НАТО зможе захистити їх від потенційних терористичних актів. Це може бути пов'язано з тим, що протидія тероризму є однією зі сфер занепокоєння союзу, а в останні роки НАТО розширює свою роль в цьому аспекті. Наприклад, у 2017 році було створено Групу розвідки з питань тероризму (Von Loringhoven, 2017).

Також для Канади та Словаччини простежується більша довіра до НАТО в індивідів, які відчують себе «зовсім небезпечно», ніж у тих, які почуваються «дуже безпечно». Ця закономірність також може виникати з причини бачення

індивідами союзу, як такого, що гарантує захист та стабільність для населення країн НАТО.

Крім того, найбільший відсоток пояснення залежної змінної моделлю спостерігається для країн НАТО. Це може свідчити про те, що застосована для аналізу модель більше підходить для пояснення чинників довіри у населення країн, які є членами організації.

Загалом, було визначено, що культурні чинники, а саме відчуття близькості зі Світом впливає на довіру до НАТО незалежно від членства в союзі та середнього рівня довіри до цієї організації. Також було з'ясовано, що такий політичний чинник, як задоволеність політичною системою, впливає на довіру до НАТО для країн, які є членами союзу. Щодо окремих категорій змінних, то було окреслено закономірності впливу турбування щодо терористичних актів, відчуття власної безпеки та готовності захищати власну країну у разі необхідності на довіру до НАТО для членів союзу. Для відчуття власної безпеки спостерігався обернений зв'язок, а для турбування щодо терористичних актів і готовності захищати власну країну у разі необхідності загальним трендом був прямий зв'язок.

## ВИСНОВКИ

Феномен довіри у сучасній соціології є добре вивченим. Водночас єдиного визначення поняття немає, наявні різні підходи до тлумачення його змісту. Основні форми складають міжособистісну та інституційну довіри.

Політична довіра є різновидом інституційної форми довіри. У її межах розрізняють довіру до окремих індивідів, внутрішніх політичних об'єктів (парламент, правова система, президент країни), а також міжнародних організацій (ЄС, НАТО, ООН). Вона формується на основі оцінок та реакцій індивідів щодо політичних об'єктів. Крім того, було з'ясовано, що більш високий рівень довіри до політичних об'єктів сприяє їх легітимності та ефективності роботи.

Також були встановлені основні здобутки емпіричних досліджень довіри населення до НАТО. Передусім вони полягають у тому, що на довіру до цієї організації може впливати низка чинників, зокрема економічні, соціально-демографічні, політичні, історичні та культурні.

Задля вирішення дослідницьких завдань було обґрунтовано вибір країн для подальшого аналізу, окреслено набір показників довіри до НАТО та її чинників. Зокрема, було визначено середні значення довіри до організації та побудовано регресійні моделі засобами загальної лінійної моделі для країн, в яких думка щодо НАТО є сформованою. В результаті цього простежувались певні тренди довіри, пов'язані з географічним розташуванням країн. Було зафіксовано, що більшість країн Європи та всі країни Центральної та Північної Америки мали сформоване ставлення до організації. Крім того, майже всі члени НАТО також мали низький відсоток пропущених значень показника довіри до організації. Натомість не було знайдено закономірностей між ІЛР та сформованою думкою щодо НАТО.

В результаті дослідження було визначено рівень довіри до НАТО в різних країнах. Було виявлено, що майже в усіх країнах, які є членами організації, рівень довіри був високим або середнім. Було визначено, що тривалість перебування країн в НАТО не впливає на довіру до цієї організації. Натомість такі макрочинники, як

історичні події, зовнішньополітичні відносини країни з країнами НАТО та ставлення до окремих країн організації мали вплив на значення показників довіри до НАТО.

Крім того, було виявлено крос-культурні особливості наборів чинників довіри до НАТО. Зокрема, було визначено, що відчуття близькості до Світу у цілому сприяє більшому рівню довіри до НАТО для населення країн, незалежно від їх членства в організації та географічного положення. Також було визначено, що більша задоволеність внутрішньою політичною системою позитивно впливає на рівень довіри до НАТО. Проте, сила впливу багатьох чинників виявилась низькою. Це може свідчити про те, що рівень довіри до НАТО може обумовлюватись іншими чинниками, які не було залучено до аналізу.

У цілому, результати дослідження узгоджуються із висновками попередніх розвідок щодо впливу на довіру до НАТО ставлення до глобалізації, відчуття власної безпеки та ставлення до внутрішніх політичних об'єктів.

### Список використаних джерел:

- Докторова, Д. (2014). Теоретичні підходи до розуміння поняття «довіра». *Sociological Studios*, (1 (4)), 50-62.
- Карнаух, А., & Зайченко, Л. (2020). Осмислення понять «довіра» та «політична довіра» у політичній науці. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова*. Серія 22. Політичні науки та методики викладання соціально-політичних дисциплін, 22(28), 60-66.
- Назаренко, М., & Левицький, А. (2021). Сучасний стан та шляхи вдосконалення політичної довіри в умовах демократизації. *Public Management and Law History Theory Practice*, (1), 48-54.
- Паніотто, В., & Харченко, Н. (2012). Довіра соціальним інститутам. *КМІС Review*, № 4, 3-8.
- Atanesyan, A. V., Reynolds, B. M., & Mkrtychyan, A. E. (2024). Balancing between Russia and the West: the hard security choice of Armenia. *European Security*, 33(2), 261-283. <https://doi.org/10.1080/09662839.2023.2258528>
- Bachmann, R. (2001). Trust, power and control in trans-organizational relations. *Organization studies*, 22(2), 337-365.
- Ballast, J. (2017). Trust (in) NATO: The future of intelligence sharing within the Alliance. Research Division, *NATO Defense College*, 1-16.
- Bargsted, M., Ortiz, C., Cáceres, I., & Somma, N. M. (2023). Social and political trust in a low trust society. *Political behavior*, 45(4), 1401-1420.
- Bearce, D. H., & Scott, B. J. (2019). Popular non-support for international organizations: How extensive and what does this represent? *The Review of International Organizations*, 14, 187-216. <https://doi.org/10.1007/s11558-019-09351-3>
- Blind, P. K. (2007). Building trust in government in the twenty-first century: Review of literature and emerging issues. In *7th global forum on reinventing government building trust in government*, 26-29.

- Bornhorst, F., Ichino, A., Kirchkamp, O., Schlag, K. H., & Winter, E. (2010). Similarities and differences when building trust: the role of cultures. *Experimental Economics*, *13*, 260-283.
- Brosius, A., van Elsas, E. J., & de Vreese, C. H. (2019). How media shape political trust: News coverage of immigration and its effects on trust in the European Union. *European Union Politics*, *20*(3), 447-467. <https://doi.org/10.1177/1465116519841706>
- Brugger, P., Hasenclever, A., & Kasten, L. (2017). Trust among international organizations. *Palgrave handbook of inter-organizational relations in world politics*, 407-426.
- Burgess, S. F., & Beilstein, J. (2018). Multilateral defense cooperation in the Indo-Asia-Pacific region: Tentative steps toward a regional NATO? *Contemporary Security Policy*, *39*(2), 258-279.
- Citrin, J., & Stoker, L. (2018). Political trust in a cynical age. *Annual review of political science*, *21*(1), 49-70. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-050316-092550>
- Coleman, J. S. (1994). *Foundations of social theory*. Harvard university press.
- Couch, L. L., & Jones, W. H. (1997). Measuring levels of trust. *Journal of research in personality*, *31*(3), 319-336. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2186>
- Dellmuth, L. M., & Tallberg, J. (2015). The social legitimacy of international organisations: Interest representation, institutional performance, and confidence extrapolation in the United Nations. *Review of International Studies*, *41*(3), 451-475. <https://doi.org/10.1017/S0260210514000230>
- Dellmuth, L. M., & Tallberg, J. (2020). Why national and international legitimacy beliefs are linked: Social trust as an antecedent factor. *The Review of International Organizations*, *15*(2), 311-337. <https://doi.org/10.1007/s11558-018-9339-y>
- Easton, D. (1975). A re-assessment of the concept of political support. *British journal of political science*, *5*(4), 435-457.

- Ecker-Ehrhardt, M., Dellmuth, L., & Tallberg, J. (2024). Peer Opinion and the Legitimacy of International Organizations.
- Economou, A., & Kollias, C. (2023). In NATO we trust(?): The Russian invasion of Ukraine and EU27 citizens' trust in NATO. *Peace Economics, Peace Science and Public Policy*, 29(2), 129-144. <https://doi.org/10.1515/peps-2023-0029>
- Ferrin, D. L., & Gillespie, N. (2010). Trust differences across national-societal cultures: Much to do, or much ado about nothing. *Organizational trust: A cultural perspective*, 42-86.
- Frederiksen, M. (2012). Dimensions of trust: An empirical revisit to Simmel's formal sociology of intersubjective trust. *Current Sociology*, 60(6), 733-750.
- Gemechu, M. (2024). The New Security Order in East Africa: US Foreign Policy, the Rise of Kenya, and Regional Security Challenges. *Africa Today*, 71(2), 92-100.
- Geurkink, B., Zaslove, A., Sluiter, R., & Jacobs, K. (2020). Populist attitudes, political trust, and external political efficacy: Old wine in new bottles? *Political Studies*, 68(1), 247-267. <https://doi.org/10.1177/0032321719842768>
- Glaeser, E. L., Laibson, D. I., Scheinkman, J. A., & Soutter, C. L. (2000). Measuring trust. *The quarterly journal of economics*, 115(3), 811-846.
- Goubin, S. (2020). Economic inequality, perceived responsiveness and political trust. *Acta Politica*, 55(2), 267-304
- Hessami, Z. (2011). What determines trust in international organizations? An empirical analysis for the IMF, the World Bank, and the WTO. Konstanz University.
- Hooghe, M. (2011). Why there is basically only one form of political trust. *The British Journal of Politics and International Relations*, 13(2), 269-275.
- Hwang, I. D. (2017). Which type of trust matters? : Interpersonal vs. institutional vs. political trust. *Bank of Korea WP*, 15.
- Igwe, S. C., Abdullah, M. A. I. L., Kirmanj, S., Fage, K. S., & Bello, I. (2017). An assessment of the motivations for the 2011 Nato intervention in Libya and its implications for Africa. *Canadian Social Science*, 13(4), 1-12.

- Kiratli, O. S. (2022). Together or not? Dynamics of public attitudes on UN and NATO. *Political Studies*, 70(2), 259-280. <https://doi.org/10.1177/0032321720956326>
- Knudsen, E., Nordø, Å. D., & Iversen, M. H. (2023). How rally-round-the-flag effects shape trust in the news media: Evidence from panel waves before and during the covid-19 pandemic crisis. *Political Communication*, 40(2), 201-221. <https://doi.org/10.1080/10584609.2023.2168322>
- Levi, M., & Stoker, L. (2000). Political trust and trustworthiness. *Annual review of political science*, 3(1), 475-507.
- Lewis, J. D., & Weigert, A. (1985). Trust as a social reality. *Social forces*, 63(4), 967-985.
- Listhaug, O., & Jakobsen, T. G. (2017). Foundations of political trust. *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, Oxford Handbooks, 559–578.
- Luhmann, N. (2000). Familiarity, confidence, trust: Problems and alternatives. *Trust: Making and breaking cooperative relations*, 6(1), 94-107.
- Luhmann, N. (2018). *Trust and power*. John Wiley & Sons.
- McKnight, D. H., & Chervany, N. L. (2000). What is trust? A conceptual analysis and an interdisciplinary model. AMCIS 2000 Proceedings.
- Merutiu, M., & Caloianu, F. (2024). (Dis) Trusting NATO? Perceptions of youth in Romania and Türkiye amid the war in Ukraine. *Online Journal Modelling the New Europe*, (46).
- Moon, C., & Travaglino, G. A. (2025). The association between perceived injustice and political trust: Testing a dual-pathway model through anger and patriotism across four countries. *Political Psychology*, 46(2), 345-364. <https://doi.org/10.1111/pops.13005>
- Morgenstern, S., & Bohigues, A. (2021). Battling for the hearts and minds of latin americans: covariance of attitudes toward the United States and China. *Latin American Research Review*, 56(2), 280-299. <https://doi.org/10.25222/larr.656>

- Morrone, A., Tontoranelli, N., & Ranuzzi, G. (2009). How good is trust? : Measuring trust and its role for the progress of societies. *OECD Statistics Working Papers*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/220633873086>
- NATO. (2024). NATO member countries. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_52044.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm)
- Newton, K., & Zmerli, S. (2011). Three forms of trust and their association. *European Political Science Review*, 3(2), 169-200.
- Newton, K., Stolle, D., & Zmerli, S. (2018). Political trust. *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, 37.
- Özcan, G. (2023). “Turkey’s Foreign Policy-Making Process”, *Panorama*. <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/05/12/go/>
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Tradition and Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- PytlíkZillig, L. M., & Kimbrough, C. D. (2016). Consensus on conceptualizations and definitions of trust: Are we there yet? In E. Shockley, T. M. S. Neal, L. M. PytlíkZillig, & B. H. Bornstein (Eds.), *Interdisciplinary perspectives on trust: Towards theoretical and methodological integration* (pp. 17–47). Springer International Publishing/Springer Nature.
- Ringsmose, J., & Børgesen, B. K. (2011). Shaping public attitudes towards the deployment of military power: NATO, Afghanistan and the use of strategic narratives. *European security*, 20(4), 505-528.
- Robbins, B. G. (2016). What is trust? A multidisciplinary review, critique, and synthesis. *Sociology compass*, 10(10), 972-986. <https://doi.org/10.1111/soc4.12391>
- Roberts, R., Halilović, M., Becirević, E., & Hower, C. J. (2015). Exploring attitudes to NATO in Republika Srpska. *Global Discourse*, 5(4), 579-599.
- Rühle, M., & Williams, N. (1997). Why NATO will survive. *Comparative strategy*, 16(1), 109-115.

- Schlipphak, B. (2015). Measuring attitudes toward regional organizations outside Europe. *The Review of International Organizations*, 10, 351-375.
- Schraff, D. (2021). Political trust during the Covid-19 pandemic: Rally around the flag or lockdown effects? *European journal of political research*, 60(4), 1007-1017. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12425>
- Sztompka, P. (1998). Trust, distrust and two paradoxes of democracy. *European Journal of Social Theory*, 1(1), 19-32. <https://doi.org/10.1177/136843198001001003>
- Sztompka, P. (2006). New perspectives on trust. *American journal of sociology*, 112(3), 905-919.
- The World Values Survey Association. (2024). World Values Survey: Round Seven – Country-Pooled Datafile Version 6.0.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat.
- U.S. Department of State. (2025). Major Non-NATO Ally Status. <https://www.state.gov/major-non-nato-ally-status/>
- UNDP (United Nations Development Programme). What is human development? <https://hdr.undp.org/about/human-development>
- Van der Meer, T. W., & Zmerli, S. (2017). The deeply rooted concern with political trust. In *Handbook on political trust* (pp. 1-16). Edward Elgar Publishing.
- Von Loringhoven, A. F. (2017). Adapting NATO intelligence in support of “One NATO”. *Romanian Military Thinking*, (3-4), 153-157.
- Wike, R., Fetterolf, J., Fagan, M., & Gubbala, S. (2022). International Attitudes Toward the US, NATO and Russia in a Time of Crisis. *Pew Research Center*, 22.
- Woodhouse, C. M. (1958). Attitudes of NATO countries toward the United States. *World Politics*, 10(2), 202-218.
- Yamagishi, T., & Yamagishi, M. (1994). Trust and commitment in the United States and Japan. *Motivation and emotion*, 18(2), 129-166. <https://doi.org/10.1007/BF02249397>

## Додаток А

Таблиця А1

## Перелік досліджуваних країн, 2017-2022 р.

<b>Країна</b>	<b>Обсяг вибірки</b>
Австралія	1813
Андорра	1004
Аргентина	1003
Бангладеш	1200
Болівія	2067
Бразилія	1762
Велика Британія	2609
Венесуела	1190
В'єтнам	1200
Вірменія	1223
Гватемала	1229
Гонконг	2075
Греція	1200
Еквадор	1200
Ефіопія	1230
Єгипет	1200
Зімбабве	1215
Йорданія	1203
Індія	1692
Індонезія	3200
Ірак	1200
Іран	1499
Казахстан	1276

*Продовження таблиці А1*

Канада	4018
Кенія	1266
Киргизстан	1200
Кіпр	1000
Колумбія	1520
Ліван	1200
Лівія	1196
Малайзія	1313
Мальдіви	1039
Марокко	1200
Мексика	1741
Монголія	1638
М'янма	1200
Нігерія	1237
Нідерланди	2145
Нікарагуа	1200
Німеччина	1528
Пакистан	1995
Південна Корея	1245
Північна Ірландія	447
Пуерто-Ріко	1127
Росія	1810
Румунія	1257
Сербія	1046
Сінгапур	2012
Словаччина	1200
США	2596

*Продовження таблиці А1*

Таджикистан	1200
Тайвань	1223
Таїланд	1500
Туніс	1208
Туреччина	2415
Узбекистан	1250
Україна	1289
Уругвай	1000
Філіппіни	1200
Чехія	1200
Чилі	1000
Японія	1353

## Додаток Б

Таблиця Б1

## Довіра до НАТО серед населення різних країн, основні параметри

Країна	Середнє значення	Середньоквадратичне відхилення	Кількість пропущених значень, %
Єгипет	2.44	0.75	74.67
Індія	2.16	0.82	52.78
Ефіопія	1.99	0.89	52.76
Йорданія	2.55	0.95	51.79
Бразилія	1.72	0.78	47.90
Японія	2.12	0.95	46.86
Монголія	2.71	0.78	41.64
Бангладеш	1.79	0.82	40.92
Аргентина	3.08	0.65	40.08
Болівія	1.92	0.92	39.86
Таїланд	1.89	0.82	39.27
Таджикистан	2.39	0.72	39.25
Пакистан	1.94	0.78	39.05
Сінгапур	2.12	0.83	32.95
В'єтнам	2.17	0.95	32.17
Уругвай	1.2	0.51	29.50
Чилі	2.43	0.95	29.20
Киргизстан	1.61	0.89	28.50
Мальдіви	2.6	1.07	27.72
Нігерія	2.54	0.89	26.19
Україна	1.86	1.04	26.14

*Продовження таблиці Б1*

Румунія	1.62	0.89	25.86
Туніс	2.59	0.89	25.08
Ірак	2.57	0.75	24.92
Іран	2.58	0.97	23.88
Нідерланди	2.29	0.94	22.84
Кенія	1.9	0.83	22.43
Зімбабве	1.98	0.88	20.99
Тайвань	1.59	0.7	20.52
Вірменія	1.42	0.73	19.62
Гонконг	2.52	0.76	19.37
Росія	2.37	0.78	19.17
Кіпр	2.11	0.77	18.50
Колумбія	1.96	0.94	18.49
Казахстан	2.28	0.93	15.91
Мексика	2.43	0.96	13.96
Еквадор	2.57	0.7	13.67
Індонезія	1.95	0.9	13.59
Узбекистан	2.46	0.75	13.12
Пуерто-Ріко	2.13	1.08	12.60
Німеччина	2.68	0.68	12.43
Венесуела	1.79	0.82	12.10
Ліван	2.22	1.03	10.75
Туреччина	1.68	0.81	10.68
Сербія	2.26	0.93	9.08
Велика Британія	1.5	0.67	8.47
Лівія	2.39	0.69	8.11
Греція	2.19	0.93	6.33

*Продовження таблиці Б1*

Філіппіни	2.45	0.8	5.75
Словаччина	2.15	1.02	5.17
Чехія	2.55	0.72	4.83
Австралія	2.7	0.83	4.47
США	1.52	0.72	3.62
Андорра	2.07	0.81	3.19
Малайзія	2.62	0.94	0.38
М'янма	2.24	0.96	0.00
Канада	2.09	1	0.00
Гватемала	2.55	0.76	0.00
Південна Корея	2.5	0.83	0.00
Марокко	2.28	0.88	0.00
Нікарагуа	2.48	0.69	0.00

## Додаток В

Таблиця В1

## Довіра до НАТО серед населення різних країн

Країна	Середнє	Середньоквадратичне відхилення
Велика Британія	2.71	0.78
Південна Корея	2.68	0.68
Узбекистан	2.62	0.94
Казахстан	2.59	0.89
Кенія	2.58	0.97
Канада	2.57	0.75
Нідерланди	2.57	0.7
Тайвань	2.55	0.72
Філіппіни	2.55	0.76
Індонезія	2.54	0.89
Малайзія	2.52	0.76
Чехія	2.50	0.83
Німеччина	2.46	0.75
США	2.45	0.8
Австралія	2.44	0.75
М'янма	2.44	0.96
Зімбабве	2.43	0.95
Гонконг	2.39	0.72
Пуерто-Ріко	2.22	1.03
Словаччина	2.19	0.93
Андорра	2.16	0.82
Еквадор	2.12	0.83
Марокко	2.11	0.77
Туреччина	2.07	0.81
Колумбія	1.98	0.88
Мексика	1.96	0.94
Нікарагуа	1.95	0.9
Греція	1.94	0.78
Вірменія	1.92	0.92

*Продовження таблиці В1*

Кіпр	1.90	0.83
Гватемала	1.89	0.82
Ірак	1.86	1.04
Венесуела	1.79	0.82
Росія	1.68	0.81
Іран	1.62	0.8
Ліван	1.59	0.7
Сербія	1.50	0.67
Лівія	1.42	0.73

## Додаток Г

## Параметри загальної лінійної моделі для Канади

<b>Between-Subjects Factors</b>			
		<b>Value Label</b>	<b>N</b>
<b>Worries: A terrorist attack (W_ta)</b>	1	Not at all	897
	2	Not much	2004
	3	A good deal	811
	4	Very much	367
<b>Worries: A civil war (W_cw)</b>	1	Not at all	1758
	2	Not much	1519
	3	A good deal	512
	4	Very much	290
<b>Freedom and security - Which more important (F&amp;S_imp)</b>	1	Freedom	1998
	2	Security	2081
<b>Willingness to fight for country (WFC)</b>	1	No	2354
	2	Yes	1725
<b>Secure in neighborhood (SecNbhd)</b>	1	Not at all secure	700
	2	Not very secure	2288
	3	Quite secure	922
	4	Very Secure	169
<b>Interest in politics (IntPlt)</b>	1	Not at all interested	542
	2	Not very interested	1012
	3	Somewhat interested	1753
	4	Very interested	772
<b>Feel close to the world (FCW)</b>	1	Not close at all	301
	2	Not very close	1742
	3	Close	1665
	4	Very close	371

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
<b>Corrected Model</b>	458,298 <sup>a</sup>	21	21,824	48,247	0,000	0,200
<b>Intercept</b>	366,252	1	366,252	809,696	0,000	0,166
<b>W_ta</b>	5,966	3	1,989	4,397	0,004	0,003
<b>W_cw</b>	4,701	3	1,567	3,465	0,016	0,003
<b>F&amp;s_imp</b>	5,920	1	5,920	13,089	0,000	0,003
<b>WFC</b>	11,005	1	11,005	24,329	0,000	0,006
<b>SecNbhd</b>	34,358	3	11,453	25,319	0,000	0,018
<b>IntPlt</b>	23,450	3	7,817	17,281	0,000	0,013
<b>FCW</b>	11,369	3	3,790	8,378	0,000	0,006
<b>Age</b>	7,553	1	7,553	16,697	0,000	0,004
<b>Scale of incomes (IncScale)</b>	10,205	1	10,205	22,561	0,000	0,006
<b>Perceptions of corruption in the country (CP_cty)</b>	13,318	1	13,318	29,444	0,000	0,007
<b>Satisfaction with the political system performance (SatPP)</b>	90,853	1	90,853	200,854	0,000	0,047
<b>Error</b>	1835,113	4057	0,452			
<b>Total</b>	29173,000	4079				
<b>Corrected Total</b>	2293,412	4078				

a. R Squared = 0,200 (Adjusted R Squared = 0,196)

<b>Parameter Estimates</b>							
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
<b>Intercept</b>	2,136	0,103	20,772	0,000	1,934	2,338	0,096
[W_ta=1]	-0,188	0,052	-3,611	0,000	-0,289	-0,086	0,003
[W_ta=2]	-0,130	0,047	-2,773	0,006	-0,223	-0,038	0,002
[W_ta=3]	-0,114	0,048	-2,390	0,017	-0,208	-0,021	0,001
[W_ta=4]	0 <sup>a</sup>						
[ W_cw=1]	0,157	0,053	2,951	0,003	0,053	0,262	0,002
[ W_cw=2]	0,135	0,051	2,616	0,009	0,034	0,235	0,002
[ W_cw=3]	0,077	0,055	1,415	0,157	-0,030	0,184	0,000
[ W_cw=4]	0 <sup>a</sup>						
[F&s_imp=1]	-0,078	0,022	-3,618	0,000	-0,120	-0,036	0,003
[F&s_imp=2]	0 <sup>a</sup>						
[WFC=1]	-0,109	0,022	-4,932	0,000	-0,152	-0,066	0,006
[WFC=2]	0 <sup>a</sup>						
[SecNbhd=1]	0,325	0,063	5,147	0,000	0,201	0,449	0,006
[SecNbhd=2]	0,222	0,058	3,828	0,000	0,108	0,336	0,004
[SecNbhd=3]	0,032	0,058	0,545	0,586	-0,083	0,146	0,000
[SecNbhd=4]	0 <sup>a</sup>						
[IntPlt=1]	-0,254	0,039	-6,485	0,000	-0,331	-0,177	0,010
[IntPlt=2]	-0,162	0,034	-4,801	0,000	-0,228	-0,096	0,006
[IntPlt=3]	-0,070	0,030	-2,350	0,019	-0,129	-0,012	0,001
[IntPlt=4]	0 <sup>a</sup>						
[FCW=1]	-0,137	0,054	-2,553	0,011	-0,242	-0,032	0,002
[FCW=2]	-0,098	0,040	-2,473	0,013	-0,176	-0,020	0,002
[FCW=3]	0,005	0,039	0,133	0,894	-0,072	0,082	0,000
[FCW=4]	0 <sup>a</sup>						
<b>Age</b>	0,003	0,001	4,086	0,000	0,001	0,004	0,004
<b>IncScale</b>	0,028	0,006	4,750	0,000	0,016	0,039	0,006
<b>CP_cty</b>	-0,033	0,006	-5,426	0,000	-0,044	-0,021	0,007
<b>SatPP</b>	0,071	0,005	14,172	0,000	0,062	0,081	0,047

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

## Додаток Д

## Параметри загальної лінійної моделі для Кенії

Between-Subjects Factors			
		Value Label	N
Worries: A civil war (W_cw)	1	Not at all	102
	2	Not much	174
	3	A good deal	155
	4	Very much	519
Settlement type (Sett)	1	Capital city	117
	2	Regional center	108
	3	District center	159
	4	Another city, town (not a regional or district center)	181
	5	Village	385
Feel close to the world (FCW)	1	Not close at all	159
	2	Not very close	304
	3	Close	277
	4	Very close	210

Tests of Between-Subjects Effects						
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)						
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	60,450 <sup>a</sup>	10	6,045	6,809	0,000	0,068
Intercept	3373,146	1	3373,146	3799,541	0,000	0,802
W_cw	10,829	3	3,610	4,066	0,007	0,013
Sett	16,603	4	4,151	4,675	0,001	0,020
FCW	24,392	3	8,131	9,158	0,000	0,028
Error	833,623	939	0,888			
Total	7259,000	950				
Corrected Total	894,073	949				

a. R Squared = 0,068 (Adjusted R Squared = 0,058)

Parameter Estimates							
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
Intercept	2,866	0,079	36,121	0,000	2,710	3,021	0,581
[W_cw=1]	-0,364	0,105	-3,475	0,001	-0,570	-0,158	0,013
[W_cw=2]	-0,065	0,084	-0,770	0,441	-0,230	0,101	0,001
[W_cw=3]	-0,092	0,087	-1,060	0,290	-0,264	0,079	0,001
[W_cw=4]	0 <sup>a</sup>						
[Sett=1]	-0,068	0,101	-0,676	0,499	-0,265	0,129	0,000
[Sett=2]	-0,185	0,103	-1,792	0,073	-0,388	0,018	0,003
[Sett=3]	0,206	0,091	2,277	0,023	0,028	0,384	0,005
[Sett=4]	-0,191	0,086	-2,228	0,026	-0,360	-0,023	0,005
[Sett=5]	0 <sup>a</sup>						
[FCW=1]	-0,497	0,102	-4,852	0,000	-0,698	-0,296	0,024
[FCW=2]	-0,227	0,085	-2,660	0,008	-0,395	-0,060	0,007
[FCW=3]	-0,082	0,087	-0,944	0,345	-0,253	0,089	0,001
[FCW=4]	0 <sup>a</sup>						

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

## Додаток Е

## Параметри загальної лінійної моделі для Словаччини

<b>Between-Subjects Factors</b>			
		<b>Value Label</b>	<b>N</b>
<b>Worries: A civil war (W_cw)</b>	1	Not at all	207
	2	Not much	308
	3	A good deal	268
	4	Very much	156
<b>Willingness to fight for country (WFC)</b>	1	No	581
	2	Yes	358
<b>Secure in neighborhood (SecNbhd)</b>	1	Not at all secure	129
	2	Not very secure	586
	3	Quite secure	192
	4	Very Secure	32
<b>Sex</b>	1	Male	480
	2	Female	459
<b>Feel close to the world (FCW)</b>	1	Not close at all	114
	2	Not very close	318
	3	Close	371
	4	Very close	136

<b>Tests of Between-Subjects Effects</b>						
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)						
<b>Source</b>	<b>Type III Sum of Squares</b>	<b>df</b>	<b>Mean Square</b>	<b>F</b>	<b>Sig.</b>	<b>Partial Eta Squared</b>
<b>Corrected Model</b>	264,768 <sup>a</sup>	14	18,912	30,471	0,000	0,316
<b>Intercept</b>	116,549	1	116,549	187,786	0,000	0,169
<b>W_cw</b>	14,779	3	4,926	7,938	0,000	0,025
<b>WFC</b>	2,614	1	2,614	4,212	0,040	0,005
<b>SecNbhd</b>	13,815	3	4,605	7,420	0,000	0,024
<b>Sex</b>	3,808	1	3,808	6,135	0,013	0,007
<b>FCW</b>	17,705	3	5,902	9,509	0,000	0,030
<b>Perceptions of corruption in the country (CP_cty)</b>	21,454	1	21,454	34,566	0,000	0,036
<b>Left-right political scale (LRPltScale)</b>	6,063	1	6,063	9,768	0,002	0,010
<b>Satisfaction with the political system performance (SatPP)</b>	46,420	1	46,420	74,792	0,000	0,075
<b>Error</b>	573,481	924	0,621			
<b>Total</b>	5428,000	939				
<b>Corrected Total</b>	838,249	938				
a. R Squared = 0,316 (Adjusted R Squared = 0,305)						

<b>Parameter Estimates</b>							
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
<b>Intercept</b>	2,244	0,237	9,469	0,000	1,779	2,709	0,088
<b>[W_cw=1]</b>	0,358	0,088	4,064	0,000	0,185	0,531	0,018
<b>[W_cw=2]</b>	0,309	0,079	3,893	0,000	0,153	0,465	0,016
<b>[W_cw=3]</b>	0,119	0,080	1,479	0,140	-0,039	0,277	0,002
<b>[W_cw=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[WFC=1]</b>	-0,115	0,056	-2,052	0,040	-0,225	-0,005	0,005
<b>[WFC=2]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[SecNbhd=1]</b>	0,344	0,159	2,168	0,030	0,033	0,656	0,005
<b>[SecNbhd=2]</b>	0,125	0,146	0,858	0,391	-0,161	0,412	0,001
<b>[SecNbhd=3]</b>	-0,096	0,153	-0,630	0,529	-0,396	0,204	0,000
<b>[SecNbhd=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[Sex=1]</b>	-0,133	0,054	-2,477	0,013	-0,239	-0,028	0,007
<b>[Sex=2]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[FCW=1]</b>	-0,409	0,104	-3,930	0,000	-0,614	-0,205	0,016
<b>[FCW=2]</b>	-0,370	0,082	-4,498	0,000	-0,532	-0,209	0,021
<b>[FCW=3]</b>	-0,160	0,080	-2,007	0,045	-0,317	-0,004	0,004
<b>[FCW=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>CP_cty</b>	-0,085	0,014	-5,879	0,000	-0,113	-0,057	0,036
<b>LRPltScale</b>	0,040	0,013	3,125	0,002	0,015	0,066	0,010
<b>SatPP</b>	0,096	0,011	8,648	0,000	0,075	0,118	0,075

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

## Додаток Ж

## Параметри загальної лінійної моделі для Андорри

<b>Between-Subjects Factors</b>			
		<b>Value Label</b>	<b>N</b>
<b>Freedom and security - Which more important (F&amp;S_imp)</b>	1	Freedom	322
	2	Security	528
<b>Interest in politics (IntPlt)</b>	1	Not at all interested	232
	2	Not very interested	237
	3	Somewhat interested	249
	4	Very interested	132
<b>Feel close to the world (FCW)</b>	1	Not close at all	99
	2	Not very close	155
	3	Close	246
	4	Very close	350

<b>Tests of Between-Subjects Effects</b>						
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)						
<b>Source</b>	<b>Type III Sum of Squares</b>	<b>df</b>	<b>Mean Square</b>	<b>F</b>	<b>Sig.</b>	<b>Partial Eta Squared</b>
<b>Corrected Model</b>	67,591 <sup>a</sup>	9	7,510	12,420	0,000	0,117
<b>Intercept</b>	91,950	1	91,950	152,063	0,000	0,153
<b>F&amp;S_imp</b>	6,322	1	6,322	10,455	0,001	0,012
<b>IntPlt</b>	7,097	3	2,366	3,912	0,009	0,014
<b>FCW</b>	32,326	3	10,775	17,820	0,000	0,060
<b>Scale of incomes (IncScale)</b>	7,600	1	7,600	12,569	0,000	0,015
<b>Satisfaction with the political system performance (SatPP)</b>	12,344	1	12,344	20,415	0,000	0,024
<b>Error</b>	507,938	840	0,605			
<b>Total</b>	4602,000	850				
<b>Corrected Total</b>	575,529	849				

a. R Squared = 0,117 (Adjusted R Squared = 0,108)

<b>Parameter Estimates</b>							
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
<b>Intercept</b>	1,571	0,144	10,929	0,000	1,289	1,853	0,124
<b>[F&amp;S_imp=1]</b>	-0,182	0,056	-3,233	0,001	-0,292	-0,071	0,012
<b>[F&amp;S_imp=2]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[IntPlt=1]</b>	0,296	0,088	3,386	0,001	0,125	0,468	0,013
<b>[IntPlt=2]</b>	0,185	0,087	2,140	0,033	0,015	0,355	0,005
<b>[IntPlt=3]</b>	0,211	0,085	2,492	0,013	0,045	0,378	0,007
<b>[IntPlt=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[FCW=1]</b>	-0,522	0,091	-5,751	0,000	-0,700	-0,344	0,038
<b>[FCW=2]</b>	-0,409	0,076	-5,354	0,000	-0,559	-0,259	0,033
<b>[FCW=3]</b>	-0,057	0,066	-0,861	0,390	-0,187	0,073	0,001
<b>[FCW=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>IncScale</b>	0,056	0,016	3,545	0,000	0,025	0,087	0,015
<b>SatPP</b>	0,058	0,013	4,518	0,000	0,033	0,083	0,024

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

## Додаток 3

## Параметри загальної лінійної моделі для Греції

<b>Between-Subjects Factors</b>			
		<b>Value Label</b>	<b>N</b>
<b>Worries: A terrorist attack (W_ta)</b>	1	Not at all	227
	2	Not much	362
	3	A good deal	279
	4	Very much	131
<b>Settlement type (Sett)</b>	1	Capital city	296
	2	Regional center	167
	3	District center	160
	4	Another city, town (not a regional or district center)	142
	5	Village	234
<b>Feel close to the world (FCW)</b>	1	Not close at all	196
	2	Not very close	293
	3	Close	367
	4	Very close	143

<b>Tests of Between-Subjects Effects</b>						
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)						
<b>Source</b>	<b>Type III Sum of Squares</b>	<b>df</b>	<b>Mean Square</b>	<b>F</b>	<b>Sig.</b>	<b>Partial Eta Squared</b>
<b>Corrected Model</b>	64,210 <sup>a</sup>	13	4,939	9,126	0,000	0,107
<b>Intercept</b>	100,628	1	100,628	185,927	0,000	0,159
<b>W_ta</b>	7,093	3	2,364	4,368	0,005	0,013
<b>Sett</b>	10,533	4	2,633	4,865	0,001	0,019
<b>FCW</b>	16,634	3	5,545	10,244	0,000	0,030
<b>Age</b>	6,903	1	6,903	12,754	0,000	0,013
<b>Perceptions of corruption in the country (CP_cty)</b>	14,781	1	14,781	27,311	0,000	0,027
<b>Left-right political scale (LRPltScale)</b>	8,505	1	8,505	15,715	0,000	0,016
<b>Error</b>	533,108	985	0,541			
<b>Total</b>	4431,000	999				
<b>Corrected Total</b>	597,317	998				

a. R Squared = 0,107 (Adjusted R Squared = 0,096)

<b>Parameter Estimates</b>							
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
<b>Intercept</b>	2,344	0,185	12,642	0,000	1,980	2,708	0,140
<b>[W_ta=1]</b>	-0,301	0,084	-3,586	0,000	-0,465	-0,136	0,013
<b>[W_ta=2]</b>	-0,196	0,079	-2,495	0,013	-0,350	-0,042	0,006
<b>[W_ta=3]</b>	-0,211	0,079	-2,657	0,008	-0,367	-0,055	0,007
<b>[W_ta=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[Sett=1]</b>	-0,096	0,066	-1,457	0,145	-0,226	0,033	0,002
<b>[Sett=2]</b>	0,124	0,077	1,617	0,106	-0,027	0,275	0,003
<b>[Sett=3]</b>	-0,076	0,077	-0,987	0,324	-0,226	0,075	0,001
<b>[Sett=4]</b>	0,188	0,080	2,352	0,019	0,031	0,344	0,006
<b>[Sett=5]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[FCW=1]</b>	-0,324	0,083	-3,897	0,000	-0,486	-0,161	0,015
<b>[FCW=2]</b>	-0,109	0,076	-1,436	0,151	-0,259	0,040	0,002
<b>[FCW=3]</b>	0,034	0,073	0,469	0,639	-0,109	0,178	0,000
<b>[FCW=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>Age</b>	0,005	0,001	3,571	0,000	0,002	0,008	0,013
<b>CP_cty</b>	-0,073	0,014	-5,226	0,000	-0,101	-0,046	0,027
<b>LRPltScale</b>	0,047	0,012	3,964	0,000	0,024	0,070	0,016

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

## Додаток И

## Параметри загальної лінійної моделі для Венесуели

<b>Between-Subjects Factors</b>			
		<b>Value Label</b>	<b>N</b>
<b>Freedom and security - Which more important (F&amp;S_imp)</b>	1	Freedom	491
	2	Security	555
<b>Willingness to fight for country (WFC)</b>	1	No	433
	2	Yes	613
<b>Settlement type (Sett)</b>	1	Capital city	150
	2	Regional center	413
	3	District center	308
	4	Another city, town (not a regional or district center)	133
	5	Village	42
<b>Sex</b>	1	Male	511
	2	Female	535
<b>Interest in politics (IntPlt)</b>	1	Not at all interested	384
	2	Not very interested	353
	3	Somewhat interested	229
	4	Very interested	80

<b>Tests of Between-Subjects Effects</b>						
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)						
<b>Source</b>	<b>Type III Sum of Squares</b>	<b>df</b>	<b>Mean Square</b>	<b>F</b>	<b>Sig.</b>	<b>Partial Eta Squared</b>
<b>Corrected Model</b>	72,337 <sup>a</sup>	12	6,028	9,853	0,000	0,103
<b>Intercept</b>	159,890	1	159,890	261,351	0,000	0,202
<b>F&amp;S_imp</b>	8,258	1	8,258	13,498	0,000	0,013
<b>WFC</b>	6,369	1	6,369	10,411	0,001	0,010
<b>Sett</b>	7,923	4	1,981	3,238	0,012	0,012
<b>Sex</b>	5,145	1	5,145	8,409	0,004	0,008
<b>IntPlt</b>	19,932	3	6,644	10,860	0,000	0,031
<b>Scale of incomes (IncScale)</b>	8,051	1	8,051	13,160	0,000	0,013
<b>Left-right political scale (LRPltScale)</b>	10,705	1	10,705	17,498	0,000	0,017
<b>Error</b>	631,970	1033	0,612			
<b>Total</b>	4051,000	1046				
<b>Corrected Total</b>	704,307	1045				

a. R Squared = 0,103 (Adjusted R Squared = 0,092)

<b>Parameter Estimates</b>							
Dependent Variable: Confidence: North Atlantic Treaty Organization (NATO)							
Parameter	B	Std. Error	t	Sig.	95% Confidence Interval		Partial Eta Squared
					Lower Bound	Upper Bound	
<b>Intercept</b>	1,005	0,165	6,086	0,000	0,681	1,329	0,035
<b>[F&amp;S_imp=1]</b>	0,182	0,050	3,674	0,000	0,085	0,280	0,013
<b>[F&amp;S_imp=2]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[WFC=1]</b>	0,163	0,050	3,227	0,001	0,064	0,261	0,010
<b>[WFC=2]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[Sett=1]</b>	0,251	0,138	1,817	0,069	-0,020	0,521	0,003
<b>[Sett=2]</b>	0,018	0,128	0,143	0,886	-0,232	0,269	0,000
<b>[Sett=3]</b>	-0,027	0,129	-0,207	0,836	-0,281	0,227	0,000
<b>[Sett=4]</b>	0,048	0,139	0,346	0,730	-0,224	0,320	0,000
<b>[Sett=5]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[Sex=1]</b>	0,144	0,049	2,900	0,004	0,046	0,241	0,008
<b>[Sex=2]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>[IntPlt=1]</b>	-0,122	0,098	-1,243	0,214	-0,315	0,071	0,001
<b>[IntPlt=2]</b>	0,150	0,099	1,521	0,128	-0,044	0,344	0,002
<b>[IntPlt=3]</b>	0,205	0,102	2,011	0,045	0,005	0,405	0,004
<b>[IntPlt=4]</b>	0 <sup>a</sup>						
<b>IncScale</b>	0,049	0,013	3,628	0,000	0,022	0,075	0,013
<b>LRPltScale</b>	0,040	0,010	4,183	0,000	0,021	0,059	0,017

a. This parameter is set to zero because it is redundant.